

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

19e jaargang

nummer 6

Juni 2019

KERKBEHEER

*Bouwstenen voor een
protestantse visie op
kerkgebouwen*

*VKB - Mercer/Marsh
Awards 2019 uitgereikt*

*Is een kerkenvisie
iets voor de kerk?*

van
hoogevest
architecten

bureau
voor architectuur
en restauratie

bureau voor
consultancy

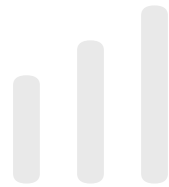
bureau voor
architectuurhistorie
kariatiden

Links de Zuiderkerk in Enkhuizen met een nieuw ontworpen kerkcentrum. Rechts de Sint-Joriskerk in Amersfoort met nieuw ingebouwd meubel.

meer info op www.vanhoogevest.nl

Foto's Frank Hanswijk

het geluidBuro

de specialist voor de juiste akoestiek in uw kerk

HEEFT UW KERKELIJKE GEMEENTE
EEN HYPOTHEEK NODIG?

Bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer kennen we de kerkelijke markt als geen ander! Veel kerkelijke gemeenten hebben dit al ervaren en hebben hun financiering tot volle tevredenheid bij SKG ondergebracht.

Bij SKG kunt u terecht voor:

- een nieuwe financiering
- oversluiten huidige financiering
- passend advies voor uw kerkelijke gemeente

Vraag een vrijblijvend gesprek aan (0182) 58 80 00 of kijk voor meer informatie skggouda.nl.

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Van steen, maar toch beziel	5
Jaarrede 2019 - Meer dan beheer	6
Algemene vergadering	9
Verenigingsnieuws	11
Contributie 2019	11
Betaling contributie en abonnementsgeld 2019-2020	11
Jonge kerkrentmeesters over Kerkbeheer van de toekomst	11
VKB-Mercer/Marsh Awards 2019 uitgereikt	12
VKB Vrouw Ineke Visser-Luirink	15
Bouwstenen voor een protestantse visie op kerkgebouwen	16
Het protestantse kerkgebouw	19
Agenda	22
Kalender voor kerkrentmeesters	22
Producten	22
Maandelijke cartoon	23
De orgelbank	23
Actueel	24
VKB Partner Van Kooten Architectuur	25
In memoriam Jacques Klok	28
Vraag van de kerkrentmeester	29
Is een kerkvisie iets voor de kerk	30
Opinie Bijzondere aan 'het ambt'	32
ANBI niet verslappen!	33
Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG)	34
Onderscheidingen van de VKB	36
PKN Onderscheidingen	37
Lintjesregen 2019	37

Heeft u het gemist?

Voor degene die de algemene vergadering en de VKB-lezing gemist heeft is er gelukkig deze uitgave van Kerkbeheer. De meeste onderdelen die op 11 mei aan bod kwamen, komen in dit nummer terug. Van jaarrede tot lezingen.

Het enige waar u nog even op zult moeten wachten zijn de resultaten van de Actie Kerkbalans. Jan Schinkelshoek presenteerde in de ochtend de voorlopig resultaten. De volgende uitgave gaat over geldwerving en in dat nummer kunt u de definitieve resultaten terugvinden.

Het was een boeiende dag op een mooie locatie! Hopelijk kunt u er volgend jaar (weer) bij zijn.

Mariëtte van Ooijen
Eindredacteur

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Drs. C. de Raadt, Bodegraven, voorzitter
G. Koffeman, Oudewater, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Westerbroek, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
Drs. R. Buddenberg, Zoetermeer, lid

Ereleden

D.G. Bijl, drs. G. van Soest en
Mr. P.A. de Lange

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur, M. van Ooijen, eindredacteur, W. Hukom, N.J.M. de Jong en E. van Rijssen

Redactieraad

Mr. P. van den Boogaart, voorzitter,
J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen
en M. Nieboer

VKB Bureau

Vrieseweg 82,
3311 NX Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 30,- per abonnement; 6 t/m 10

abonnementen € 28,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 26,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 33,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 9 pct. BTW. ISSN 1568-8712. Abonnementen lopen per kalenderjaar. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de aflooptdatum. Er verschijnen 10 nummers per jaar (juli/ augustus en november/december zijn gecombineerde nummers.

Oplage & druk

5.500 ex. © juni 2019 - Verloop drukkerij

Foto omslag

Cartoon 'protestantse' bouwstenen
Cartoonsenzo.nl

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;

- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;

- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

OUDE GEBOUWEN NIEUWE TIJDEN?

- Kerkvisie
- Breder gebruik
- Herbestemming
- Afstoot
- Uitbreiding
- Nieuwe locatie
- Ander kerkelijk gebruik

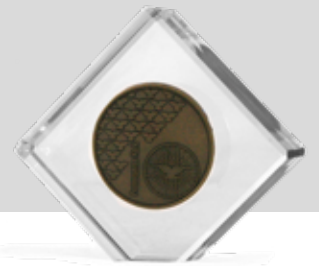
KAder kerkadvies

Kampen | Rotterdam | 06 24491848 | info@kaader.nl | www.kaader.nl

Erepenning in standaard

Verdient er iemand in uw gemeente ook een onderscheiding?

Kijk dan op onze website
www.kerkrentmeester.nl

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Van steen, maar toch beziel

Een deel van het Paasweekend brachten we dit jaar door op het mooie Walcheren. Zee, zon en duinen en natuurlijk een grote hoeveelheid toeristen hielden ons gezelschap. Fietsend door het binnenland word je bepaald bij de betekenis van kerkgebouwen in landschap en dorpsgezicht. Waar je ook kijkt priemen torenspitsen naar de hemel en lijken de dorpen er als het ware omheen gebouwd; het kerkgebouw in het centrum van de gemeente en van de gemeenschap. De dorpen heten niet voor niets zo: Meliskerke, Grijskerke, Serooskerke, om er een paar te noemen. De verbinding tussen kerk en gemeenschap die in concrete vorm gestalte krijgt.

Dat werd ook schokkend zichtbaar bij de ramp die zich met de Notre Dame in Parijs voltrok. Hier was geen sprake van zo maar een brand; hier werd een gemeenschap geraakt.

Voor ons als vereniging van kerkrentmeesters is het kerkgebouw niet zo maar iets. Natuurlijk, de geloofsgemeenschap staat of valt niet bij het bestaan en voortbestaan van het kerkgebouw: geloof, en kerk-zijn zijn meer dan dat. Er ontwikkelen zich ook steeds meer vormen van kerk-zijn die op andere leest zijn gestoeld. Maar daarmee valt de waarde van het kerkgebouw als huis van God, als ontmoetingsplaats, als vingerwijzing niet weg te cijferen. Dat geldt voor elk kerkgebouw waar jaren van vieren, van doop, trouw en sterven hun historische en emotionele sporen nalaten. En des te meer voor kerkgebouwen met een lange geschiedenis, geworteld in generaties van gelovigen, vaak ook met een monumentale status.

Die lust kan echter omslaan in een last. Als het draagvlak van de plaatselijke gemeente niet of nauwelijks toereikend is om de omvangrijke kosten van restauratie en herstel op te brengen en te veel druk legt op de missionaire en diaconale taken, als door fusie kerkgebouwen 'overbodig' dreigen te worden, dan is het tijd voor verantwoorde beleidsmatige keuzes: zoeken naar oplossingen

in samenwerking, verantwoord kiezen voor open houden of afstoten. Zoeken naar creatieve manieren om draagvlak te vergroten.

Gelukkig zien we daar de nodige voorbeelden van. Kerkgebouwen die bijvoorbeeld van een zodanige beeldbepalende betekenis zijn dat via stichtsvormen het draagvlak binnen de lokale gemeenschap kan worden vergroot. Oplossingen zoals via bijvoorbeeld de Stichting Groninger kerken worden gezocht. Kerkelijke gemeenten die het gebouw een multifunctionele rol weten te geven.

Eén van de beleidsterreinen waar de VKB zich mee bezig houdt heeft de titel 'gebouwen'. Een beleidsterrein waar we proberen kennis te bundelen en kennis te vergaren op dit complexe terrein; via binding met partnerorganisaties, door expertbijeenkomsten en door advisering en ondersteuning vanuit het bureau en via de website. Om daarmee elkaar van dienst te zijn.

Dit jaar is 'gebouwen' ook het thema dat in onze bijeenkomsten centraal staat. Vandaar ook het thema van de VKB-lezing die op zaterdag 11 mei werd gehouden, "Bouwstenen vanuit de VKB voor een protestantse visie op het kerkgebouw anno 2019". Daarom ook het thema van de VKB-Mercer/Marsh Award 2019 'Innovaties op het gebied van kerkgebouwen. Benieuwd naar wie die prijs heeft gewonnen? U leest er meer over in dit nummer van Kerkbeheer.

Jaarrede 2019 - Meer dan beheer

Tekst Wilnanda Hukom **Beeld** Mariëtte van Ooijen

Wanneer het ons gegeven is, vieren wij in 2020 100 jaar VKB of liever gezegd 100 jaar georganiseerd kerkbeheer. Ongetwijfeld zullen wij bij die gelegenheid uitgebreid stil staan bij de geschiedenis van de VKB en haar rechtsvoorgangers de VVK en de LCVB, de veranderde rol van de kerkrentmeester, de ontwikkelingen op het kerkelijk erf en wat ik maar aanduid als de overgang van vanzelfsprekendheid in het verleden naar het zoeken in het heden.

Ik hoop eigenlijk dat we daarnaast en misschien wel daarboven ruim aandacht zullen besteden aan de toekomst: aan de kansen die er liggen, aan de tekenen van vitaliteit en kracht die de Protestantse Kerk en de plaatselijke gemeenschap steeds weer laten zien. Zo staan wij als bestuur van de VKB in ieder geval 'in de wedstrijd'. Natuurlijk zijn wij ons nadrukkelijk bewust van het proces van secularisatie dat ons land in zijn greep lijkt te hebben, van de krimp op plaatselijk en landelijk niveau die dat tot gevolg heeft. We zien het ook als onze taak om dat zichtbaar te maken, daar handreikingen voor te geven en met de plaatselijke kerkrentmeesters te staan voor de oplossingen van de problemen die dat met zich mee brengt.

Echter er is meer. Ik heb deze bijdrage de titel 'Meer dan beheer' meegegeven. Daarmee druk ik uit dat het werk van de kerkrentmeester – zeker in deze tijd – meer is dan het passen op de winkel, dan de poging om in ieder geval voor het lopende jaar de touwtjes aan elkaar te knopen. Dat heeft in de eerste plaats met vertrouwen te maken; vertrouwen in het wonderbaarlijke gegeven dat de toekomst van kerk en geloof menselijke wetmatigheden overstijgt. Dat de kracht van het evangelie verder rijkt dan wij zouden mogen verwachten.

Maar in die titel zit ook een opdracht. Wij laten Gods water niet zomaar over Gods akker lopen. Wij hebben de taak om te kanaliseren, dat water te benutten, beleid te maken gericht op vitaliteit en toekomst. Pro-actief kerkbeheer zijn wij dat gaan noemen. Wat betekent dit nu voor de kerkrentmeester en de VKB?

Betekenis voor de kerkrentmeester

Het soms nog levende beeld van de kerkrentmeester dat zich vooral kenmerkt door terughoudendheid, oog hebben voor de vermogenspositie, hand op de knip houdend en niet veel verder kijken dan naar het sluitend maken van de jaarbegroting klopt al lang niet meer. Kerkelijke gemeenten hebben in toenemende mate te maken met verder reikende vragen naar de toekomst, met forse beleidsbeslissingen die moeten worden genomen om de continuïteit van die gemeente ook in de komende tijd zeker te stellen.

Daarmee zijn kerkrentmeesters steeds meer in de positie gekomen van adviseur van de kerkenraad als het gaat om meerjarig beleid, om vraagstukken die met die continuïteit samen hangen. Het neerzetten van de kerkrentmeester als degene die om financiële redenen slechts tegen hangt, die eerder oog heeft voor de vermogenspositie dan voor het levend zijn van de gemeente is in toenemende mate een karikatuur geworden.

De hedendaagse kerkrentmeester kan niet anders dan zich met cruciale vragen van voortbestaan bezig houden. En wel op alle terreinen die wij als organisatie als de kerngebieden van de beheerstaken zijn gaan noemen: geld, gebouwen, mensen en organisatie.

De aard van de vraagstukken waarmee de plaatselijke gemeente te maken heeft dwingt ons in de voorwaardenscheppende rol tot samenhang, tot zichtbaar maken van afwegingen en de consequenties ervan, tot pro-actief kerkbeheer. Daarmee komen beleid en beheer dichter bij elkaar te liggen.

Betekenis voor de VKB

De ontwikkeling die we als organisatie onder leiding van mijn voorganger zijn gaan maken is terug te voeren tot en te begrijpen uit die verschuivingen in het werk en de opdracht van de plaatselijke kerkrentmeester. Want als de verwachtingen ten aanzien van de rol van de kerkrentmeester zo hoog zijn als hiervoor aangeduid, dan ben je

als organisatie van en voor die groep gehouden daar invulling en ondersteuning aan te geven. Met alle gevolgen van dien.

In de eerste plaats heeft dat gevolgen gehad voor onze visieontwikkeling op kerkbeheer en kerkelijke organisatie. Daarbij is in toenemende mate de nadruk gelegd op het concept pro-actief kerkbeheer. De kerkrentmeester als toekomstgerichte, niet afwachtende maar handelende beleidsvoorbereider.

In de tweede plaats heeft dat volop gevolgen gehad - en nog steeds - voor onze dienstverlening. Belangenbehartiging, handreikingen en informatievoorziening blijven van groot belang. Maar daarnaast zijn we vanuit die visie steeds meer gehouden aandacht te besteden aan kennisontwikkeling, kennisdeling, deskundigheidsbevordering en het aanreiken van instrumenten om colleges bij hun pro-actieve werk te ondersteunen.

Tenslotte betekent het ook iets voor de inrichting van onze organisatie. Juist als we de brede rol en functie van de kerkrentmeester erkennen en op waarde weten te schatten, is het van groot belang organisatievormen te vinden die nog beter dan nu kennisdeling, uitwisseling en wederzijdse ondersteuning mogelijk maken en die aansluiting garanderen bij wat plaatselijk gebeurt en als urgent wordt ervaren. De kracht van de kerk zit niet in bovenplaatselijke verbanden, maar in de vitale gemeente die dicht bij de mensen staat.

Samen

Wij mogen al deze activiteiten gelukkig samen doen met anderen. De afgelopen jaren is nadrukkelijk naar vormen van samenwerking gezocht. Dat gebeurt met een veelheid van partners waarmee we een sterke band hebben en die als vertrouwde partij werken aan de ondersteuning van de

plaatselijke colleges. Maar dat begrip samen geldt zeker ook voor de samenwerking met de Dienstenorganisatie. Toen in onderling overleg bleek dat het streven naar een gezamenlijke werkorganisatie in de vorm van een koepel een brug te ver was, zijn we met elkaar overgeschakeld naar een proces van samenwerking op inhoud op in ieder geval de volgende gebieden:

- Een zodanige afstemming dat voor kerkrentmeesters helder is waar ze met hun vragen terecht kunnen en waar ze adequaat worden beantwoord;
- Het werken aan een analyse instrument en het ontsluiten van daarvoor noodzakelijke informatie
- Samenwerking op het gebied van toerusting en scholing
- Samen werken aan innovatie aan plaatselijke geldwerving.

Het zijn onderwerpen waar we samen optrekken en die het hard zijn gaan vormen van ons beleidsplan 2018 – 2022.

Programma voor 2019

We hebben als hoofdbestuur voor de komende tijd een ambitieus programma. Van pro-actief kerkbeheer naar expertise ontwikkeling op het gebied van gebouwen. Van vernieuwde vormen van geldwerving naar modern personeelsbeleid. Van deskundigheidsbevordering naar versterking van de afdelingen.

Het ziet er in de vorm anders uit dan 100 jaar geleden, maar het gaat in essentie nog steeds om het zelfde: hoe dragen we er met elkaar aan bij dat de blijde boodschap op al die plekken mag blijven klinken? We hopen en vertrouwen op Gods zegen.

Dit is een verkorte weergave van de jaarrede die op 11 mei 2019 is uitgesproken door voorzitter van de VKB, Cor de Raadt. De volledige tekst vindt u op onze website.

Algemene ledenvergadering

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Mariëtte van Ooijen

Voorzitter drs. Cor de Raadt opende de vergadering, die gehouden werd in het kerkgebouw 'Het Kruispunt' te Amersfoort-Vathorst met een woord van welkom aan allen, maar in het bijzonder aan dhr. P. de Lange, erelid, en aan dhr. J. Schinkelshoek, voorzitter van de RPG. Later ook aan dhr. F. Strolenberg van de RCE en andere gasten, die voor het tweede deel van het ochtendprogramma waren gekomen.

Wijziging bestuursstructuur VKB

De voorzitter opende met bijbel-lezing en met gebed. In zijn jaar-toespraak ging hij in op de ontwik-kelingen in de Protestantse Kerk en de VKB. Kort werden de speerpun-ten van beleid, zoals die zijn vast-gelegd in het beleidsplan 2018-2022 weergegeven. Ook het naderende eeuwfeest (2020) werd aangestipt. De voorbereiding is reeds in volle gang. Daarnaast schonk hij uiteraard aandacht aan de komende wijziging in de bestuursstructuur van de VKB, waartoe een belangrijk besluit tot statutenwijziging deze ALV ter tafel ligt.

Het verslag van de ALV van 14 april 2018 werd zonder opmerkingen vastgesteld. Dat gold ook voor het secretariële deel van het jaarverslag van het hoofdbestuur over 2018. De jaarrekening en het contributievoorstel werd na de statutenwijziging besproken, omdat daarin een voorstel

was opgenomen dat afhankelijk was van de statutenwijziging. De voorzit-ter stelde de statutenwijziging aan de orde. Bij de stukken was een in-leidende notitie gevoegd waarin be-doeling en opzet uiteen was gezet. De voorzitter maakte duidelijk dat al-leen de statuten door de huidige ALV moeten worden vastgesteld. De ove-rige stukken zijn bijgevoegd om een nadere invulling zichtbaar te maken, maar zullen later door bestuur en ledenraad moeten worden vastge-steld, gesteld dat de ALV nu overgaat tot vaststellen van de vernieuwde statuten. Er waren twee aanwe-zen die een kanttekening plaatsten. Dhr. Veldhuizen (afdeling Utrecht) merkte op dat door de verschuiving van het boekjaar, boekjaar en veren-igingsjaar niet meer parallel lopen: hoe gaat dat dan bij opzegging met het restant van de contributie? Dhr. Aarnoudse (directeur VKB) lichtte toe dat conform art. 4 lid 6 van de nieu-we statuten hierin voorzien moet worden in artikel 9 van het huishou-

delijk reglement. Dit is inderdaad tot nu toe over het hoofd gezien, maar zal in het huishoudelijk reglement worden opgenomen. Dhr. Tiernego (afdeling Brabant en Limburg) stelde aan de orde dat de beperking van de zittingstermijnen van bestuurs- een commissieleden zijns inziens niet ver-standig is. Het is in sommige delen van het land moeilijk om kerkrent-meesters voor bovenplaatselijk werk te vinden. De voorzitter gaf aan, dat dit punt ook bij de voorbereiding uit-gebreid overwogen is, en gekozen is voor de huidige bewoordingen. Een uitzondering moet een uitzondering blijven. Omdat er verder geen vragen waren en er ook geen amendemen-ten waren binnen gekomen, stelde de voorzitter de vraag of de verga-dering de vernieuwde statuten onge-wijzigd kon vaststellen. De vergade-dering beantwoordde deze vraag met applaus. Er was niemand die om een stemming vroeg. Daarmee werd de statutenwijziging dus door de ALV vastgesteld. ►

Pianospel van Wouter Harbers

Voortvloeiend uit dit besluit, gaf de voorzitter het voorstel in bespreking om het huidige dagelijkse bestuur te benoemen tot een voorlopig bestuur. Hij legde uit langs welke route nu de verandering vorm zal krijgen. Wanneer er een ledenraad gevormd is, zal deze het definitieve bestuur hebben te benoemen. Het voorlopige bestuur heeft als opdracht de overgang te regelen. Op de vraag of de ALV het voorstel tot benoeming van het huidige dagelijks bestuur tot voorlopig bestuur kon volgen, antwoordden de aanwezigen wederom met applaus.

Tenslotte kreeg de penningmeester dhr. Van der Burg het woord om de jaarrekening en het contributievoorstel toe te lichten. Dat deed hij zo goed, dat er geen vragen meer waren bij de aanwezigen. Zowel het vaststellen van de jaarrekening, het verlenen van décharge aan de penningmeester als het goedkeuren van het contributievoorstel vond plaats via instemmend applaus van de vergadering.

Geldwerving en Kerkbalans

Daarna was het woord aan dhr. J. Schinkelshoek, als voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving. Hij presenteerde een eerste verwachting rond de opbrengst van de Actie Kerkbalans 2019. Hij leidde zijn presentatie in met een 'resultaatwaarschuwing'. Hij moest het

eerlijke verhaal vertellen. Leek er de afgelopen jaren een lichte trendbreuk zichtbaar te worden (kleinere afnamepercentage), dat lijkt dit jaar niet het geval te zijn. Wel is het zo dat er gemiddeld per lid meer gegeven wordt, maar dat komt omdat het ledenaantal van de Protestantse Kerk landelijk sneller daalt. Tegelijk liet Schinkelshoek zien welke factoren positief en negatief inwerken op de resultaten en hield hij een opwekkend pleidooi om door te gaan met de vernieuwing van de geldwerving en met het werken aan de verandering van de geefcultuur binnen de Protestantse Kerk.

VKB-Mercer/Marsh Award

Na de pauze werd allereerst begonnen met de uitreiking van de VKB-Mercer/Marsh Award 2019. Er waren 16 inzendingen rond het thema 'innovatief beleid voor een kerkgebouw'. De juryvoorzitter dhr. Rik Buddenberg reikte de drie prijzen uit. De derde prijs was voor de Protestantse Gemeente Maassluis, de tweede prijs voor de Protestantse Gemeente Varik/Heselt en de eerste prijs voor de Protestantse Gemeente Haarlem-Noord/Spaarndam.

VKB-lezing 2019: Protestantse visie op het kerkgebouw

Na de pauze hielden de heren Peter de Wit en Jos Aarnoudse de tweede VKB-lezing. Deze ging over het thema: 'Bouwstenen vanuit de VKB

voor een protestantse visie op het kerkgebouw anno 2019'. Er werden tien bouwstenen gepresenteerd, die opgediept waren uit gesprekken met uitgekozen gesprekspartners uit de breedte van de kerk en uit de achterban van de VKB en een heel aantal informele respondenten. De inhoud van de presentatie was in een brochure neergelegd, die alle aanwezigen meekregen. Op de presentatie werd gereageerd door dhr. Frank Strolenberg van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Hij zoomde vooral ook in op het programma dat erop gericht is om burgerlijke gemeenten 'kerkenvisies' te laten maken. Ook van hem kregen de aanwezigen een brochure mee, getiteld 'Met Hart en Ziel, de nationale kerkenaanpak'.¹ In 'Kerkbeheer' wordt nog uitgebreid aandacht besteed aan de inzendingen en prijswinnaars van de VKB-Mercer/Marsh Award en aan 'de bouwstenen voor een protestantse visie op het kerkgebouw'. Na de presentaties werd de vergadering afgesloten door een forumgesprek, onder leiding van voorzitter De Raadt waaraan ook dhr. Gerben van Dijk deel nam en tenslotte door mooi pianospel van Wouter Harbers. De vice-voorzitter dhr. G. Koffeman besloot de ochtend (die inmiddels middag was geworden) met dankgebed en gebed voor de maaltijd, waarna de aanwezigen zich te goed konden doen aan een goed verzorgde lunch.

¹ 'Bouwstenen vanuit de VKB voor protestantse visie op het kerkgebouw anno 2019':

www.kerkrentmeester.nl/bouwstenen-voor-protestantse-visie-op-kerkgebouw

'Met Hart en Ziel, de nationale kerkenaanpak':

<https://www.toekomstreligieuserfgoed.nl/nieuws/magazine-met-hart-en-ziel-over-de-nationale-kerkenaanpak>

Contributie 2019

Het voorstel was (conform eerdere besluitvorming binnen het hoofdbestuur om dit een aantal jaren te doen) om de contributies voor 2019 te verhogen met 4,5 % (2 % i.v.m. inflatie en kostenstijging en 2,5 % i.v.m. investering t.b.v. versterking VKB als vereniging in de regio's).

Dit voorstel is op de Algemene Ledenvergadering (ALV) van 11 mei jl. aangenomen. De contributie wordt dan als volgt:

Ledental gemeente	Contributie 2018	Contributie 2019
tot 500	€ 187	€ 195
tot 1000	€ 267	€ 279
tot 2000	€ 347	€ 363
tot 3000	€ 427	€ 446
tot 4000	€ 509	€ 532
tot 5000	€ 582	€ 608
vanaf 5000	€ 664	€ 694

Betaling contributie en abonnementsgeld 2019-2020

De ALV heeft middels de statutenwijziging ook besloten om het boekjaar te verschuiven naar 1 april t/m 31 maart. Reden: de verkoop van actiematerialen voor de campagne Kerkbalans valt altijd rond de jaarwisseling en bemoeilijkt vergelijking per boekjaar.

Dit betekent dat het boekjaar 2019 eenmalig verlengd wordt tot en met 31 maart 2020.

Het voorstel tot inning van de contributie en het abonnementsgeld voor de overgang is als volgt.

In 2019 wordt er contributie en abonnementsgeld voor 12 maanden geïnd.

Vervolgens ontvangen leden van de VKB en abonnees van Kerkbeheer in januari 2020 een kleine tussenfactuur voor de drie maanden van januari t/m maart 2020 (3/12 x tarief 2019) en daarna medio 2020 een factuur over 12 maanden voor het lidmaatschap en abonnement t/m maart 2021 tegen de tarieven die daarvoor (dan) door de ledenraad zijn vastgesteld.

Jonge kerkrentmeesters over Kerkbeheer van de toekomst

In 2020 bestaat de VKB honderd jaar. De VKB hoopt dat te vieren. Uitdrukkelijk met het oog op de toekomst. Het thema is dan ook: tussen traditie en toekomst. Met wie kun je beter over de toekomst van het kerkbeheer nadenken dan met jonge kerkrentmeesters?

De jubileumcommissie onder voorzitterschap van oud-VKB-voorzitter mr. Peter de Lange wil graag in gesprek komen met jonge kerkrentmeesters. Wij organiseren daarom twee avonden met een programma over 'kerkbeheer van de toekomst' voor jonge kerkrentmeesters. Het is op dinsdag 1 oktober in Zwolle en op woensdag 2 oktober in Dordrecht. Je bent welkom vanaf 17.30 uur. We beginnen om 18 uur met een warme broodmaaltijd. Het programma is om 20.30 uur afgelopen. We zoeken kerkrentmeesters (al dan niet ouderling-kerkrentmeester) van tussen de 20 en 45 jaar die met ons en de jubileumcommissie in gesprek willen gaan.

Geef je zelf op, of geef een jonge collega-kerkrentmeester op

Als je belangstelling hebt, geef jezelf op, dan houden we contact. En natuurlijk gaan we er ook vanuit dat je jezelf niet zo gauw voor zoiets gaat uitnodigen, dus aan alle kerkrentmeesters vragen wij: heeft u jonge kerkrentmeesters in uw college (tussen 20 en 45 jaar): misschien wilt u hun namen en contactgegevens aan ons doorgeven. Dan willen we hen graag persoonlijk benaderen voor een uitnodiging. Soms moet je inderdaad persoonlijk gevraagd worden!

Mail of bel met ons: info@kerkrentmeester.nl, tel. 078-6393666

"Wij" zijn de 'afdeling jong' van het VKB-bureau' (Adam van Bergeijk, Mariëtte van Ooijen, Wilnanda Hukom, Nelline Breukhoven)

VKB-Mercer/Marsh Awards 2019 uitgereikt

Tekst Nico de Jong **Beeld** PR Verhalenhuis en Mariëtte van Ooijen

Tijdens de algemene ledenvergadering van de VKB op 11 mei jl. in "Het Kruispunt" te Amersfoort zijn de prijzen uitgereikt van de VKB-Mercer/Marsh Award 2019. De hoofdprijs (€ 3.000) is toegekend aan de Protestantse gemeente te Haarlem Noord-Spaarndam. De tweede prijs (€ 1.500) is uitgereikt aan de Protestantse gemeente te Varik-Heesselt. De derde prijs (€ 500) ging naar de Protestantse gemeente te Maassluis. Naast genoemde prijzen was er nog een eervolle vermelding voor de inzending van de Protestantse gemeente te Vledder.

De Award

Het belangrijkste criterium voor het winnen van de Award is: Op welke wijze heeft uw gemeente het kerkgebouw zelf, de organisatie rond de kerkgebouwen, en/of het beheer zodanig gewijzigd of aangepast zodat een passend gebruik voor de toekomst op langere termijn is gewaarborgd. Het gaat derhalve om:

- Gewijzigd/meervoudig gebruik van het kerkgebouw waardoor de beschikbare ruimte efficiënter wordt benut;
- Vernieuwde organisatievorm, waardoor de kerkelijke gemeente de onderhoudslasten heeft terug kunnen brengen;
- Zodanige bouwkundige aanpassing van het kerkgebouw waardoor het kerkgebouw meer kansen biedt voor het gebruik en extra inkomsten worden gegenereerd. Het gaat derhalve om multifunctioneel gebruik van het kerkgebouw.
- Het belangrijkste criterium waarop de jury het project beoordeelt is de vraag in hoeverre het een "best practice" is en een werkbaar voorbeeld voor andere Colleges van Kerkrentmeesters van kerkelijke gemeenten.

De jury was samengesteld uit onafhankelijke en deskundige personen, afkomstig van de sponsors van de prijsvraag namelijk Mercer en Marsh, een gerenommeerd architect, een ouderling, die tevens expert herbestemming en hergebruik is en tenslotte twee vertegenwoordigers uit het dagelijks bestuur van de VKB. Uit de in totaal 16 inzendingen zijn uiteindelijk drie prijswinnaars geselecteerd en vond de jury één inzending de moeite waard voor een eervolle vermelding.

dingen zijn uiteindelijk drie prijswinnaars geselecteerd en vond de jury één inzending de moeite waard voor een eervolle vermelding.

De hoofdprijs

De hoofdprijs is toegekend aan de Protestantse gemeente te Haarlem-Noord en Spaarndam. Deze gemeente heeft al geruime tijd te maken met een teruglopend aantal leden. Daarom is er sinds 2003 nog maar één van de drie kerkgebouwen in gebruik. De teruggang in leden blijft echter doorgaan. De vergrijzing neemt toe en de kerkelijke bijdragen worden jaarlijks minder vanwege het overlijden van oudere gemeenteleden en het ontbreken van nieuwe en jeugdige gemeenteleden.

Bovendien was de kerk in de buurt wel een markant gebouw, maar behalve de zondagse diensten gebeurde er in en rondom de kerk vrij weinig en was de kerk niet echt aanwezig in de buurt.

Kortom de kerk en de kerkelijke gemeente konden wel een "boost" gebruiken om sociaal en cultureel belangrijker te worden voor Haarlem-Noord. Hierdoor is het idee gekomen om een "Verhalenhuis" te gaan realiseren, waar mensen hun verhaal kwijt kunnen en waar mensen verhalen kunnen vertellen. Het verhalenhuis is gerealiseerd als een sociaal/cultureel en christelijk initiatief voor de hele wijk en zeker dus niet alleen voor gemeenteleden.

Het primaire doel was om de kerk als gebouw een be-

Het verhalenhuis is gerealiseerd als een sociaal/cultureel en christelijk initiatief voor de hele wijk en zeker dus niet alleen voor gemeenteleden

langrijkere plaats te maken voor Haarlem-Noord zodat de mensen (dus niet per se gemeenteleden) in de buurt de kerk weten te vinden en er ook meer gebeurt dus meer leven/reuring is in en rondom de kerk op elke dag en alle avonden van de week.

Visie

Verhalenhuis Haarlem zit vol zinvolle verhalen die meer dan de moeite waard zijn om te horen, zien en ervaren. Je kunt er je verhaal kwijt, even op verhaal komen, of naartoe gaan om eens geprikkeld te worden door een ander verhaal dan je gewend bent. Het Verhalenhuis is gebouwd op vier pijlers. Het is een:

- cultuurhuis met muziek, films en theater voor jong en oud;
- inspiratiehuis met lezingen en workshops, die inspiratie en verdieping brengen in ons leven;
- ontmoetingshuis voor mensen uit de buurt van verschillende generatie;
- experimentenhuis waar Bijbelse verhalen in samenhang met maatschappelijke en levensthema's in verband worden gebracht met de wereld van nu.

Het verhalenhuis is dus gerealiseerd als een sociaal/cultureel en christelijk initiatief voor de hele wijk en zeker dus niet alleen voor gemeenteleden.

Om dit voor elkaar te krijgen is er:

- een wijkzaal verbouwd tot klein theater annex bioscoop voor zo'n 50 tot 60 bezoekers;
- een programmacommissie gevormd die een jaarprogramma opstelt met films, lezingen, filosofie cafés, theatervoorstellingen etcetera;
- de horecavoorzieningen zijn uitgebreid;
- communicatie en de PR in de wijk zijn via flyers, websites en buurt-apps is geprofessionaliseerd.
- er is een organisatie en een netwerk opgebouwd met vele vrijwilligers van binnen en buiten de kerk om het verhalenhuis te kunnen laten draaien;
- verhuur van de kerkruijmt en de zalen is geprofessionaliseerd.

Het resultaat mag er zijn. In het lopende tweede seizoen 2018-2019 zijn tot nu toe 175 activiteiten gerealiseerd waarbij ook de externe verhuur sterk is toegenomen. Op de peildatum 15 april hadden 3458 bezoekers een kaartje gekocht voor een activiteit en hadden in totaal meer dan 6500 mensen de Verhalenhuis activiteiten en de activiteiten die door externe huurders in het 'Verhalenhuis gebouw' worden georganiseerd bezocht. Huurders willen namelijk graag geafficheerd worden met het Verhalenhuis en huren daarom sneller van het Verhalenhuis dan van een kerk.

Opbrengsten

In het eerste jaar zijn bij de volledig vrijwillige organisatie 13 vrijwilligers betrokken geweest. In geld is er in dat jaar € 30.000 geïnvesteerd. In 2019 is een opbrengst van € 8.912,00 begroot en € 20.899 gerealiseerd (periode tot 15 april) in verband met de sterk toegenomen verhuur van het verhalenhuis-gebouw.

De jury was unaniem in zijn keuze voor de Protestantse Gemeente Haarlem-Noord en Spaarndam als winnaar van de VKB-Mercer/Marsh Award 2019. Niet alleen omdat dit initiatief voldoet aan alle criteria waarop we hebben getoetst maar bovenal vanwege zijn originaliteit. Met beperkte middelen is men erin geslaagd om de kerk in Haarlem-Noord een maximale uitstraling te geven in de wijk.

In de volgende edities van "Kerkbeheer" zullen we de andere prijswinnaars en inzendingen onder de aandacht brengen.

WIE:

De 68-jarige Ineke Visser-Luirink is kerkrentmeester bij de Keizersgrachtkerkgemeente (KGK) in Amsterdam. Zij is moeder van vier kinderen, ze heeft zes kleinkinderen en nummer zeven is onderweg. Ineke is eigenaar van een octrooi en merkenbureau in Amsterdam.

GEMEENTE:

“De Keizersgrachtkerkgemeente is één van de negentien wijkgemeenten van de Protestantse Kerk Amsterdam (PKA). De KGK vormt een zogenaamde categorale wijk-gemeente waarbij mensen zich aansluiten die zich daarbij thuis voelen. Verreweg de meesten komen niet uit de geografische wijk maar uit heel Amsterdam en ver daarbuiten zoals Noordwijk, Woerden, Breukelen, Kockengen, Haarlem, Zaanstad, Monnickendam.

Kenmerkend voor de wijkgemeente is dat bijna elke dienst, vaak in een serie van drie rond een bepaald thema, wordt voorbereid door een groep mensen de voorbereidingsgroep, afgekort VBG, die zich daar gedurende een paar maanden mee bezig houdt. De thema's zelf worden door gemeenteleden aangebracht en in een gemeentevergadering geselecteerd.

In de eerste plaats werkt dit door in de prediking, dit wordt ook wel de 'uitleg' genoemd. Deze komt tot stand in samenspraak met zowel een VBG als de maandagavond-groep (MAG), de eerste hoorders aan wie het voorstel van de dienst (liturgie + uitleg) wordt voorgelegd. De preek/uitleg is dus geen monoloog meer, maar komt tot stand in samenspraak met gemeenteleden. Verder zingt er elke week een zanggroep waardoor er ook nieuwe liederen gekozen kunnen worden, ik ben hiervan zelf met veel plezier al langer dan 40 jaar lid.

In de tweede plaats wordt ook de viering van brood en beker - met druivensap zodat iedereen en ook de kinderen kunnen meedoen - die wekelijks plaats vindt, anders beleefd. Het beleven van de gemeenschap met God en met elkaar vloeit in elkaar over. Ook in de zomermaanden wanneer de diensten soberder zijn willen we de viering niet missen.”

HET COLLEGE:

“Het wijkcollege van kerkrentmeesters bestaat uit de penningmeester (m), de voorzitter van de beheergroep (m) en de kerkrentmeester (ikzelf, v). De penningmeester draagt uiteraard de dagelijkse zorg voor de financiën, de beheergroep zorgt voor het gebouw en de voorzitter samen met

de koster voor de financiële kant van de verhuur van ons kerkgebouw en de daarbij behorende tuinzaal. Onze koster wordt daarbij gesteund door de steungroep kosterij (STUK), die onder andere met bardiensten en schoonmaken helpt bij de verhuur. Als wijkkerkrentmeester ben ikzelf lid van het college van 19 (wijk)kerkrentmeesters. Wat betreft het werk voor de wijk ben ik betrokken bij de contracten van de in dienst zijnde pastoraal werkers, de (cantor)dirigent, de koster, de tiener en jongerenwerker, etcetera, en de bijbehorende functioneringsgesprekken. Verder ben ik lid van het moderamen van de wijkraad.”

UITDAGING:

“Tot 2016 hadden wij een financieel overschot, maar sinds 2017 kampen wij met een tekort. We hebben naast een jongerenwerker toen ook iemand die het aandachtspastoraat (seniorenbezoek) voor haar rekening neemt aangesteld terwijl de inkomsten uit verhuur van onze kerk niet toenamen. Het is een uitdaging om de inkomsten weer te verhogen daar we de jongerenwerker en pastoraal medewerker voor het aandachtspastoraat niet willen missen.”

DANKBAAR:

“Ik ben dankbaar voor het legaat van f 1 miljoen in het begin van deze eeuw ontvangen waarvan ons mooie kerkgebouw volledig gerenoveerd kon worden en waarvan we nog steeds genieten. En ik ben dankbaar voor / trots op onze gemeenschap waar zoveel mensen aan bijdragen. Een voorbeeld: een paar jaar geleden is een door onze Klimaat en Geloofgroep een actie gehouden om zonnepanelen op ons dak te plaatsen wat gelukt is; we dragen nu met ere het predicaat: Groene Kerk!”

Kerkgebouwen in de picture
wegom krimpender ark

Naar grootste maats
na opbouw gebouwen
van ark

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

Bouwstenen voor een protestantse visie op kerkgebouwen

Interview met Peter de Wit

Tekst Bert van Rijssen **Beeld** Mariëtte van Ooijen

De VKB lezing van de op 11 mei 2019 gehouden Algemene Ledenvergadering had als onderwerp Bouwstenen voor een protestantse visie op kerkgebouwen anno 2019. De VKB organiseerde afgelopen najaar een expertmeeting met deskundigen van binnen en buiten de kerk over dit onderwerp, interviewde vervolgens andere deskundigen en stelde een pamflet op dat tijdens de ALV werd uitgereikt. Frank Strolenberg, programmamanager van de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed (RCE) reageerde op de lezing en daarna was er een forumdiscussie met de zaal. Peter de Wit, portefeuillehouder Gebouwen binnen het voorlopig bestuur van de VKB, kijkt terug op de gebeurtenissen van 11 mei en wij bevragen hem naar zijn bevindingen.

De volledige pamflettekst is te vinden op de VKB website (<https://kerkrentmeester.nl/media/verwijzingen/kerkrentmeester2017/ken-nisbank/Gebouwen/Bouwstenenin-houd.pdf>).

Waarom was het nodig om een visie op kerkgebouwen te ontwikkelen?
"We pretenderen niet een protestantse visie op het kerkgebouw te hebben ontwikkeld. Dat kan bijna niet want dan doe je de pluriformiteit binnen de Protestantse Kerk tekort. Wat we wel hebben gedaan is een poging om bouwstenen aan te reiken aan de gemeenten om zelf hun eigen visie te ontwikkelen. Iedere gemeente kan de bouwstenen gebruiken als kapstok om haar eigen visie aan op te hangen. Want die visie is bitterhard nodig. Natuurlijk in algemene zin, om op de toekomstige ontwikkelingen voorbereid te zijn in plaats van een speelbal van de omstandigheden te worden. Maar er spelen andere dingen. Kerkgebouwen vormen vaak

markante, zo niet de meest prominente bakens in het landschap en de burgerlijke overheid begint zich zorgen te maken over het tempo waarin kerkgebouwen gesloten worden. Burgerlijke gemeenten zijn nu allemaal bezig om visies op kerkgebouwen te ontwikkelen, en de kerkelijke gemeenten zouden dat ook moeten doen, op hun eigen gebouwen, om een volwaardige gesprekspartner voor de overheid te zijn. Als je niet meebeweegt wordt er niet mét, maar óver je beslist."

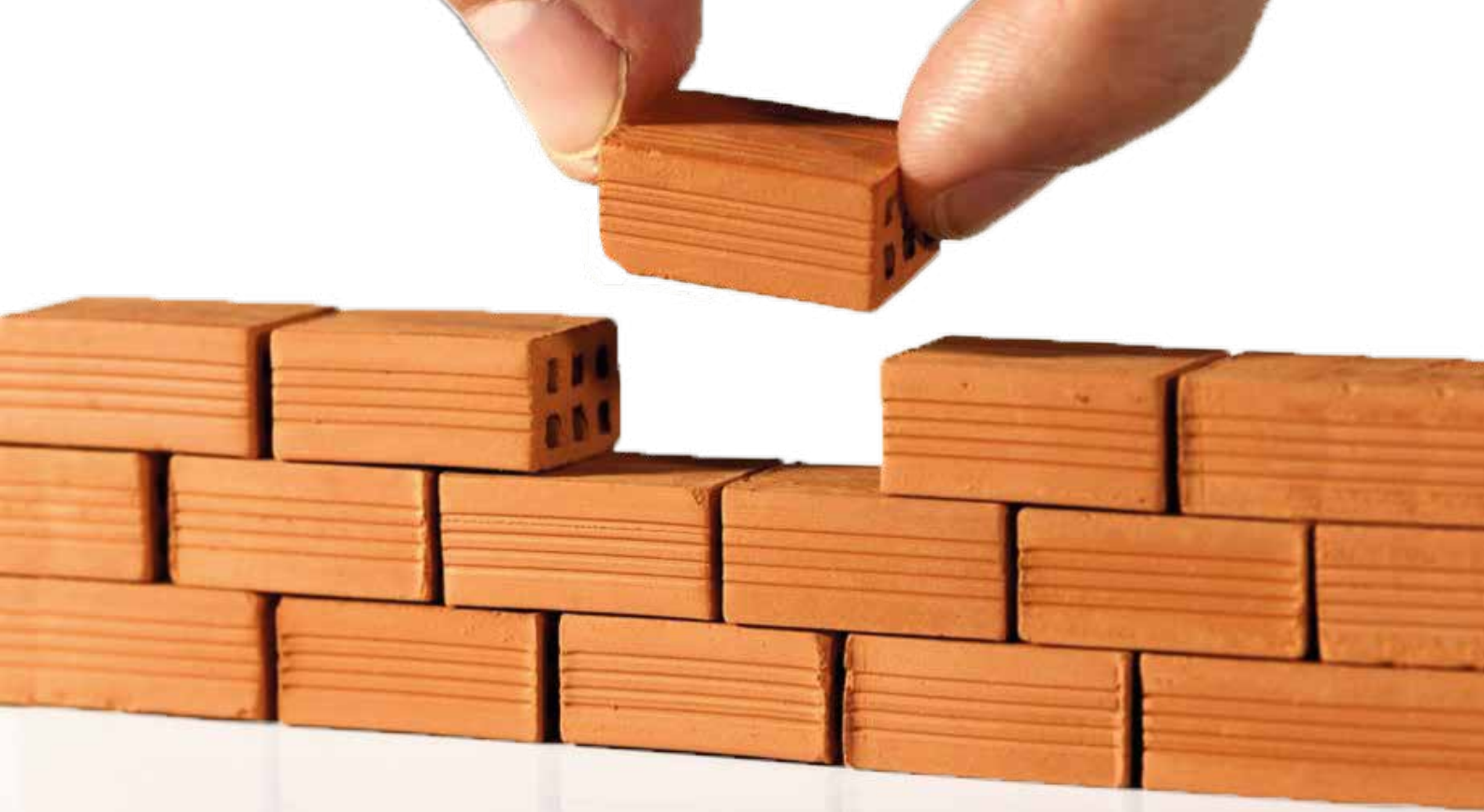
Waarin verschilt een Protestantse visie van andere visies?

"In de eerste plaats zijn gebouwen van andere religies en kerkelijke stromingen vaak gewijd, geheiligd. De protestantse traditie daarentegen is begonnen vanuit de hagepreken, "als er twee of drie in mijn naam bijeen zijn ben ik in hun midden." Het gebouw is feitelijk onbelangrijk, is slechts een omhulsel van de hagepreek en vormt geen noodzakelijk deel van de eredienst. Als je

dan bijvoorbeeld praat over multifunctioneel gebruik van het kerkgebouw dan biedt de protestantse visie meer ruimte dan bijvoorbeeld de Rooms-Katholieke. In de interviews die we hebben gehouden komt iedere keer terug dat het Woord belangrijker is dan de stenen. Je hoort trouwens wel altijd een "maar.....": Het gebouw heeft wel degelijk een sacrale betekenis. Wat je ermee doet, moet je wel met verstand van zaken doen, niet in weerwil van die andere functionaliteit."

Ik was laatst in een kerk waar een gaming conventie werd georganiseerd. Er waren stands met samouraizwaarden en veel bezoekers waren verkleed als game characters. Waar liggen de grenzen van wat wel en niet kan?

"Het belangrijkste criterium is hoe de gemeente er tegenaan kijkt. Dat is een extra argument om de visie te ontwikkelen, natuurlijk in samenspraak met de gemeente. Wat wel en niet kan zal per gemeente verschil-

len, dat raakt weer aan de pluriformiteit binnen de Protestantse Kerk. Dat is een belangrijk tweede verschil met visies van andere kerken.

Een derde verschil is het eigenaarschap, dat bij de Rooms-Katholieke Kerk bijvoorbeeld niet bij de parochie, maar bij de pastoor of het bisdom ligt. In de Protestantse Kerk bepaalt de gemeente, bij de Rooms-Katholieke Kerk bepaalt het bisdom wat er met een kerkgebouw gebeurt. Overigens zullen veel van de aangeerde bouwstenen niet uniek protestants zijn."

Tijdens de ALV werd een boekje met de bouwstenen uitgereikt. Kun je kort de inhoud daarvan samenvatten?

"Er worden tien bouwstenen besproken. De eerste vier zijn gericht op de geloofskant, de sacraliteit en de aanwezigheid/presentie van het gebouw. De andere zes bewegen zich op het vlak van de praktische invulling. De bouwstenen kunnen worden gezien als elementen waarlangs je, als gemeente rekenschap moet geven van je gebouwenbeleid. Als gemeente, als kerkenraad, als bestuurder nadenken over de uitdaging hoe de gemeente er in de toekomst voorstaat met zijn gebouwen. Je kunt niet meer denken in de terminologie van vroeger: we hebben het gebouw

van onze vaders gekregen en moeten het in dezelfde vorm doorgeven aan onze kinderen."

Wat was de oogst van de discussie van 11 mei?

"Frank Strolenberg liet aan de aanwezige kerkrentmeesters zien waar de RCE mee bezig is. Zij ondersteunen de burgerlijke gemeenten in het vormen van hun visie op de kerken in hun werkingsgebied en hebben daarvoor ook bouwstenen ontwikkeld, twaalf in hun geval. Die bouwstenen zijn bedoeld voor mensen die het proces moeten doen met meerdere kerkgenootschappen. Ik maakte tijdens de ALV een kwinkslag van tien geboden en twaalf apostelen, maar er is misschien een diepere betekenis: de tien geboden werden door de twaalf apostelen niet opzij geschoven maar de twee begrippen ondersteunen elkaar.

Op 11 mei zijn de tien bouwstenen op de kaart gezet; het was ook goed om een streefdatum te hebben, het boekje in elkaar te zetten tot een afgerond geheel. De interactie tijdens de ALV gaf aan dat de RCE de visie omarmt: als gemeenten de bouwstenen hanteren hebben ze een basis om met de overheid te praten. Het was ook een moment van afstemming: de Protestantse Kerk en de

RCE als gesprekspartners. De lijnen zijn gelegd en kunnen worden gebruikt om bijzonderheden uit te wisselen. Vroegtijdige afstemming tussen kerk en overheid, én onze leden is hiermee bewerkstelligd."

Hoe wil de VKB het proces van visievorming verder stimuleren?

"Wij gaan gemeenten uitdagen om het proces op te pakken, maar de burgerlijke gemeenten gaan het ook doen. We gaan ook met landelijke kerk aan de slag, om het in 2008 gemaakte document te moderniseren. Wij zijn geen museumvereniging. Keuzes moeten op goede gronden worden gemaakt: welke kerk mag dicht, wat voor gemeente wil ik zijn. De VKB wil een aanjager zijn, door in Kerkbeheer en in onze bijeenkomsten het onderwerp op de agenda te zetten. Als de burgerlijke gemeenten beginnen te vragen ben je al te laat, je moet voorbereid zijn. Dit is dus ook een urgentieboodschap. We mogen de erfenis van onze voorvaders nooit op deze manier nalaten aan kinderen, want die gaan bezwijken onder de lasten.

En we blijven in gesprek met de RCE, over de knellende dingen in de wet- en regelgeving."

Het protestantse kerkgebouw

Bouwstenen en bezinningsvragen

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Mariëtte van Ooijen

Waarom gaan we opnieuw op zoek naar bouwstenen voor een protestantse visie op het kerkgebouw?

Aanleiding krimpende kerk

Je zag midden 20e eeuw een opleving van het denken daarover, toen na de oorlog beschadigde kerken hersteld en in nieuwe wijken en plaatsen nieuwe kerken gebouwd moesten worden.

Nu zijn we echter in een fase van een kleiner wordende kerk. Als je uitgaat van vol bezette zondagse erediensten zijn er strikt genomen minder kerkgebouwen nodig dan vroeger om alle kerkgaande gelovigen en gasten te herbergen. Alleen zou er dan wel door diezelfde kerkgaande gelovigen en gasten meer gereisd moeten worden.

Ondertussen hebben we de kerkgebouwen wel. Minder kerkgangers weerspiegelt kleiner wordende gemeentes, en meestal ook wel afname in financiële draagkracht en bestuurlijk vermogen. Wat gaan we met al onze kerkgebouwen doen, hoe gaan we met ze om? Zijn er meer mogelijkheden om ze te gebruiken dan alleen voor kerkelijke activiteiten? Puur zakelijk gezien is dat natuurlijk geen probleem. Maar wat maakt een kerkgebouw – al dan niet ook nog eens tot cultuurhistorisch monument verheven – misschien toch anders dan gewoon ‘vastgoed’? Wat heeft een protestantse visie daarop mogelijk voor consequenties? Hoe gaan we met onze gebouwen om, monumentaal of niet, te herbestemmen of niet, af te stoten of niet, nevengebruik te introduceren en uit te breiden of niet?

Werken vanuit eigen bezinning en visie

De VKB is de vereniging van kerkrentmeesters in de Protes-

tantse Kerk in Nederland. Kerkrentmeesters zijn onder andere belast met gebouwenbeheer, geldwerving en financiën. Veelal zijn kerkrentmeesters praktische mensen, die praktische oplossingen zoeken voor gerezen uitdagingen.

Tegelijk is er juist vanwege de betrokkenheid bij een gebouw of bij gebouwen vaak sprake van liefde voor zo'n gebouw. Maar er is ook liefde voor de kerk als gemeenschap. Immers, voor zover kerkrentmeesters ambtsdragers zijn, zijn zij ouderlingen, gericht op het welzijn van de gemeente waarbinnen zij dienstbaar zijn.

Soms is het goed om even een stapje terug te doen, als je staat voor het uitstippelen van praktisch beleid of voor het nemen van praktische beslissingen. Wat is nu eigenlijk onze visie op kerkgebouwen? Wat komt daar vanuit onze traditie nu bij kijken?

*We zijn aan de slag
gegaan om vanuit
onze achterban
'bouwstenen' op te
diepen voor een
mogelijk protestantse
visie op het
kerkgebouw anno 2019*

Dat wij insteken bij 'bouwstenen voor een protestantse visie', is niet omdat we geloven dat protestants iets exclusiefs is. Wij staan in de brede bedding van de christelijke traditie. Toch zijn er in de geschiedenis afslagen genomen en zijn er op kruispunten richtingen in geslagen, die hebben geleid tot eigen accenten.

VKB inzet voor kerkgebouwen

In het beleidsplan voor de VKB 2018-2022 zijn rond het thema gebouwen een aantal speerpunten opgenomen. In oktober 2018 hielden we als VKB in de Grote Kerk van Dordrecht een expertmeeting rond kerkgebouwen. In 2019 is het jaarthema van de VKB 'beleid voor gebouwen'. De VKB-lezing 2019 gaat over het kerkgebouw. We ►

zijn opnieuw in gesprek met de landelijke kerk over de kerkgebouwen. Al met al was er ook behoefte om nog eens een stapje terug te doen. Wat is onze 'protestantse' visie nu eigenlijk anno 2019, waar het gaat om kerkelijke huisvesting?

We zijn aan de slag gegaan om vanuit onze achterban 'bouwstenen' op te diepen voor een mogelijk protestantse visie op het kerkgebouw anno 2019. We presenteren graag hierbij het resultaat. We hopen dat het vooral lokale kerkbeheerders inspireert om over de waarde van hun gebouwen na te denken en daarop hun beleid te baseren. Wat meteen opvalt als je het kerkgebouw ter sprake brengt, is dat er geen eenduidige 'protestantse visie' bestaat. Het protestantisme als stroming is veelkleurig, en dat weerspiegelt zich in een brede kerk als de Protestantse Kerk. Ook in de publicaties die verschenen en verschijnen, zie je diversiteit. Toch zijn er wel elementen te noemen die steeds beeldbepalend terugkomen als het thema van het kerkgebouw en de uitdagingen die ermee samenhangen door protestanten worden overdacht. We hebben ze onder gebracht in tien thema's. Deze zijn kort uitgewerkt in een brochure, die u kunt bestellen bij de VKB, of digitaal kunt lezen.¹ Uit de brochure nemen we hier de 'Uitleiding' en de 'Bezinningsvragen voor lokale kerkrentmeesters' over.

UITLEIDING

Uit de inventarisatie komt een aantal 'protestantse' bouwstenen op die direct met waardering, inrichting en functie van een kerkgebouw samenhangen (niet heilig, maar wel bijzonder; woord en sacrament; een zekere soberheid en eenvoud; participatie van de gemeente). Er komt ook een aantal bouwstenen op die als protestants worden ervaren, die indirect consequenties hebben voor het omgaan

met gebouwen (staan in een traditie van voortzetten én vernieuwen; niet-hiërarchische kerkstructuur; lokaal eigenaarschap; relatie kerk en samenleving; missionaire en diaconale gedrevenheid).

Samenvattend zien we vooral drie spanningsvelden met elk twee polen, waarin protestanten zich bewegen en zich in meer of mindere mate voelen aangetrokken tot één van de polen, zonder de ander pool te ontkennen.

RESPECT EN RUIMTE

Er heerst onder protestanten een zeker gevoel respect voor de schoonheid en zeggingskracht van sacraal of authentiek vormgegeven kerken, zonder dat dit wordt verabsoluteerd. Integendeel, het besef dat het eigenlijke zit in wat er al dan niet gebeurt, en dat dit ook kan onder een brug of in een park, is ook altijd aanwezig. Dus er is ook ruimte en die moet er ook zijn om pragmatisch (ook met monumentale) huisvesting om te kunnen gaan.

TRADITIE EN TOEKOMST

In het DNA van de Protestantse Kerk zit de zorg voor de plaatsen van eredienst 'waar het altijd was'. Tegelijk is het een kerk die toekomstgericht in beweging is. Wat kunnen we met onze erfenis voor ons kerk-zijn van morgen? Welke kansen hebben we voor ons kerk-zijn van morgen op basis van onze erfenis?

CENTRAAL EN DECENTRAAL

Protestanten zijn doordrongen van hun niet-hiërarchische kerkmodel. Als er iets met 'hun' kerkgebouw moet, is het eerste perspectief het lokale eigenaarschap. Tegelijk verwachten ze van een centrale (kerkelijke) organisatie ondersteuning bij hun opgaven in de eigen situatie.

¹www.kerkrentmeester.nl/bouwstenen-voor-protestantse-visie-op-kerkgebouw

BEZINNINGSVRAGEN VOOR LOKALE KERKRENTMEESTERS

1. Hoe wordt er in uw college, kerkenraad en gemeente tegen zondagse eredienst, liturgie, samenkomst aangekeken? Is er sprake van stabiliteit of ontwikkeling? Welke noties rond bijvoorbeeld gemeentebouw zijn nog meer van belang voor een eigen gezamenlijke visie op gebruik en (door)ontwikkeling van uw kerkgebouw(en)?
2. Heeft u een goede inventarisatie van wat uw kerkgebouw(en) aan waardevolle elementen te bieden heeft/hebben, en wel vanuit verschillend perspectief? Denk aan: architectuur, kunst, ligging, (roerend) erfgoed, orgel(s), beleving, comfort, functionaliteit, sfeer.
3. Heeft u een meerjarenbeleidsvisie op uw kerk-zijn en op de rol van uw gebouw(en) daarin? Het is van belang er eerder over na te denken dan wanneer de noodzaak tot afstoting zich aandient.
4. Heeft u wel eens in breder perspectief naar de positie van kerkgebouwen in uw omgeving gekeken? Samen met andere kerken ter plaatse of in de buurt, met het gemeentebestuur, in relatie tot de positie van migrantenkerken? Burgerlijke gemeentes worden gestimuleerd om kerkenvisies op te stellen. Bent u er klaar voor om goed beslagen ten ijs te komen? Wacht u af, of neemt u zelf initiatief?
5. Hebt u een visie op de mogelijkheden tot maatschappelijke inzet van uw gebouw(en)? Niet slechts voor de centjes, maar ook vanuit christelijke dienstbaarheid?
6. Hebt u samen met uw kerkenraad een visie ontwikkeld op de missionaire en diaconale mogelijkheden van uw kerkgebouw(en)?
7. Hoe wordt er in uw college, kerkenraad en gemeente aangekeken tegen 'kerkwaardig' nevengebruik van uw gebouw(en)?
8. Wat is uw visie op respectvol herbestemmen, wanneer afstoting onontkoombaar blijkt te zijn?

► **Regiobijeenkomst VBMK Utrecht
'Gezocht: Kerkbestuurder (m/v)'**

Op 27 juni organiseert de VBMK samen met de VKB en de Protestantse Gemeente Utrecht haar eerste regiobijeenkomst van 2019. Hierbij staat de rol van de kerkbestuurder centraal. Hoe kun je in deze tijd van afnemend kerkbezoek, kerkensies, krimpscenario's en transformaties met succes capabele bestuursleden werven? Aanvang: 13.30 uur

Locatie: Nicolaïkerk, Nicolaaskerkhof 8, 3512 XC Utrecht
Zie de website: www.vbmk.nl

► **Inspiratiedag - Orgelkids**

Op donderdag 4 juli 2019 viert Orgelkids haar 10-jarig bestaan met een feestelijke Inspiratiedag. Het evenement vindt plaats bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) in Amersfoort en is bedoeld voor iedereen die in zijn eigen plaats of regio een educatief orgelproject wil opzetten om kinderen te bereiken. U bent van harte uitgenodigd hierbij aanwezig te zijn en om u te laten inspireren. Website: www.orgelkids.nl/orgelkids-inspiratiedag/

► **GroeneKerkendag**

GROEN GELOVEN is het thema van de GroeneKerkendag 2019. Tijdens deze dag zullen boeiende sprekers ingaan op de beweegredenen om te zorgen voor Gods schepping. Met meer dan 12 proeverijen, 4 colleges, en de presentaties van bijzondere initiatieven in het land is deze dag een inspiratie voor jong en oud. De dag vindt plaats in het Dominicanenklooster te Zwolle.

Groenekerkenactie organiseert deze dag in samenwerking met Groengelovig. De organiserende partijen zijn A Rocha, CGMV, ChristenUnie, Kerk in Actie, Michal Nederland en Tear.

Kalender voor kerkrentmeesters

Juni:

- Controleer of de ANBI gegevens van 2018 al online gepubliceerd zijn (uiterste datum 1 juli 2019)
- Toezending door de kerkenraad van de vastgestelde jaarrekening
- Betaling Maandnota
- Publicatie kerkblad over de stand van zaken van de in januari actie Kerkbalans (stand van toezeggingen, bijdragers, e.d. en het mogelijk te verwachten resultaat).
- Huurtarieven verhuur kerkelijke gebouwen per 1 juli aanpassen waarover de aankondiging in april plaatsvond.

Juli-augustus:

- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Betaling Maandnota.
- Bespreking meerjaren onderhoudsplan

Handleiding voor kerkrentmeesters

Leverbaar is de 20e en herziene druk van de Handleiding voor kerkrentmeesters. Het boekje is een naslagwerk en verwijsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk. De kosten voor de handleiding zijn € 14,58 (VKB-ledenprijs € 13,25) exclusief verzendkosten.

Het voorlichtingsboekje en de handleiding zijn verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl. Of per e-mail via info@kerkrentmeester.nl.

Voorlichtingsboek 'Ruimte'

Leverbaar is het boekje "Ruimte" dat voor verschillende doeleinden geschikt is. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hun informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz. Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten. Tenslotte kan dit boekje op gemeentevonden gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente. 'Ruimte' is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijs voor dit boekje, bedraagt € 2,92 (VKB-ledenprijs € 2,65) exclusief verzendkosten.

'PROTESTANTSE' BOUWSTENEN...

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Momenteel zijn er 8 orgels ingeschreven. Onder andere een mechanisch orgel met 10 stemmen verdeeld over twee klavieren en pedaal. Het orgel is gebouwd in 1967 door B. Pels & Zoon te Alkmaar en is afkomstig van het kerkelijk centrum van de Hervormde gemeente te Nieuwerkerk aan den IJssel. Alle aangeboden orgels kunt u raadplegen op onze website kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:

VKB Bureau

Tel. (078) 639 36 66

E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

■ Vóór 1 juli 2019 voldoen aan informatieplicht

Vóór 1 juli 2019 moet u melden welke energiebesparende maatregelen u neemt voor uw kerk. Dit vloeit voort uit het Activiteitenbesluit milieubeheer.

De informatieplicht komt van de rijksoverheid. Die wil energiebesparing en daarmee de vermindering van de CO₂-uitstoot versnellen. Dit staat in het teken van de verduurzaming van Nederland en het tegengaan van klimaatverandering. Deze wetgeving geldt ook voor bijna alle kerken (afzonderlijke locaties).

Wanneer geldt de informatieplicht niet voor uw locatie?

- Bij een lager jaarlijks verbruik van 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m³ gas (of 710 GJ).
- Uw locatie is geen inrichting volgens de wet milieubeheer. Dit is het geval als de locatie minder dan 130kW opgesteld vermogen voor verwarming heeft, en/of minder dan 1.5kW aan elektromotor vermogen. Voorbeeld: Vanaf 2 airco-units heeft u meer dan 1.5kW vermogen, of bijvoorbeeld een carillon. Bij twijfel kan u dit bij uw installateur navragen.

Hoe doet u melding?

Vóór 1 juli moet u via het eLoket van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) rapporteren welke energiebesparende maatregelen u neemt. Als u geen maatregelen neemt, moet u dat ook melden en daarvoor een reden opgeven. De Omgevingsdienst in uw regio checkt of u voldoet aan de informatieplicht. Als dat niet het geval is, kunt u een boete krijgen. U moet om de 4 jaar het bevoegd gezag informeren over de genomen maatregelen.

Wat moet u doen?

Voldoen aan de informatieplicht kost wel wat inspanningen. De overheid heeft een flinke lijst met Erkennde Maatregelen opgesteld. Omdat kerken niet allemaal hetzelfde zijn moet gekeken worden welke erkende maatregelenlijst van toepassing is op het gebouw. U onderzoekt uw gebouw en geeft per punt op de lijst aan of uw pand wel of niet voldoet aan de maatregelen. En zo nee, waarom niet. U dient uw jaarverbruik te weten om te bepalen voor welke locatie(s) de informatieplicht geldt. Dit verbruik staat op uw jaarafrekening. De afrekening vindt u in

uw online portal bij de leverancier. U kunt vervolgens zelf aan de slag via de website van de RVO (www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/energie-besparen/informatieplicht-energiebesparing).

Bron: *Energie voor Kerken*

■ Leden van verzekeraar Donatus krijgen € 6,1 miljoen terug

Leden van Donatus Verzekeringen, krijgen 23% van de voor 2018 ingelegde premies terug dankzij een positief netto resultaat van € 6,1 miljoen over dit boekjaar. Over de afgelopen vijf boekjaren heeft Donatus gemiddeld 41,2% van de ingelegde premies aan de leden terug gegeven. De teruggave over 2018 is lager dan gebruikelijk vanwege onder meer enkele zeer grote schades. Dankzij de kapitaalkrachtige positie kan Donatus het volledige resultaat terugbetalen. Dat past bij haar onderlinge karakter zonder winst oogmerk, aldus gepubliceerde jaarverslag.

Volgens directievoorzitter A. van der Voorn hebben naast de storm aan het begin van 2018 en twee grote kerkbranden bij de RK-kerkgebouwen in Limmen en Bovenkerk, ook de teruglopende beurzen aan het einde van 2018 gezorgd voor een minder positief resultaat: "Ondanks deze uitzonderlijke gebeurtenissen in één jaar, is 2018 in financieel opzicht toch een re-

delijk goed jaar geweest. De schades voor eigen rekening waren met € 9,2 miljoen circa € 1,7 miljoen hoger dan in 2017. Maar met een solvabiliteitsratio van 210% is Donatus een financieel gezonde maatschappij. Daarnaast ben ik positief over de toekomst. In het verslagjaar is een programma gestart dat verbeteringen gaat doorvoeren op het gebied van producten, systemen en organisatie. Met als uiteindelijk doel onze leden nog beter te ontzorgen. Ik heb er dan ook veel vertrouwen in dat Donatus naar de toekomst toe haar marktpositie verder zal versterken."

Bekijk het volledige bericht op de website: www.donatus.nl.

► Het kerkgebouw van traditie en vernieuwing

Tekst & Beeld Van Kooten Architectuur

Van Kooten Architectuur (VKA) ontwerpt kerkgebouwen die in de kracht van de protestantse traditie staan en tegelijk vernieuwend zijn. In onze visie zijn kerkgebouwen open en uitnodigend omdat de kerk een gemeenschap vormt waar iedereen welkom is. Architect Steven van Kooten ontwerpt ieder gebouw als een maatpak dat naadloos aansluit op de identiteit van een kerkelijke gemeente, de wensen van een bouwcommissie en de omgeving van het gebouw.

Het protestantse kerkgebouw

De protestantse kerkgebouwen staan in een traditie van soberheid en sacraliteit. Op de zeventiende-eeuwse schilderijen van kerkinterieurs van Pieter Jansz. Saenredam, is een prachtig samenspel te zien van licht en ruimte. Constructies van pure materialen als hout, metselwerk en natuursteen. In die traditie vinden wij inspiratie die we op een creatieve en eigentijdse manier verwerken in onze ontwerpen. Op die manier is een kerkgebouw geworteld in het verleden en staat het tegelijk open voor de toekomst. Een kerk voor alle generaties.

Openheid én geborgenheid

Een uitnodigend kerkgebouw betekent niet dat er overal ramen moeten komen. De kerkzaal moet geborgenheid bieden om in alle rust samen te komen. Een entree en ontmoetingsruimte lenen zich daarentegen wel goed voor openheid. Door deze slim ten opzichte van elkaar te positioneren en aan te laten sluiten op de stedenbouwkundige structuur van een wijk, kan een kerkgebouw tegelijk uitnodigend en intiem zijn. Zo is bijvoorbeeld in de Koningskerk te Deventer het oude kerkgebouw volledig intact gelaten, en zijn de nieuwe ontmoetingsruimte en entree met een grote glaspartij sterk op de straat gericht. Hierdoor is het gemeentelieven van buitenaf zichtbaar, wat buurtbewoners uitnodigt om eens een kijkje te komen nemen. In een andere kerk stellen we voor om van de huidige kerkzaal een ontmoetingsruimte te maken, zodat de ontmoetingsruimte op een centrale plek komt te liggen en de nieuwe, vergrootte kerkzaal multifunctioneel en duurzaam gebruikt kan worden.

Totaalkunstwerk

Architectuur, interieur en liturgie worden als één geheel ervaren; een 'gesamtkunstwerk'. Dat begint bij de inpassing van een gebouw in zijn omgeving. Door onze stedenbouwkundige achtergrond, weten we dat het gebouw alleen kan slagen als het goed ingebed is in zijn omgeving. De juiste plek voor de entree, goede zichtlijnen, positioneren van bouwmassa's, optimale bezonning en gebruik maken van omgevingskwaliteiten zoals bomen of een waterpartij.

Vaak is er qua indeling van een bestaand gebouw meer mogelijk dan op het eerste gezicht lijkt. Met een goed ontwerp kan er bijvoorbeeld een nieuwe routing ontstaan welke beter aansluit bij huidige wensen, zoals ruimte voor ontmoeting na de dienst, een grotere keuken of meer toiletten.

In geval van een verbouwing, vinden we voor de vormgeving vaak inspiratie in het bestaande gebouw. Door een element zoals een bijzonder raam, houtwerk, verlichting of een kunstwerk een nieuwe betekenis te geven in het ontwerp, blijft het gebouw herkenbaar voor mensen die een jarenlange band met het gebouw hebben en krijgt het tegelijk een eigen identiteit voor nieuwkomers. Zo hebben we in de Taborkerk ronde vormen aan het ontwerp toegevoegd en gekozen voor een ingetogen kleurstelling, zodat het kleurrijke glas-in-loodraam, de Maria en de eikenhouten meubels prachtig tot hun recht komen. In geval van nieuwbouw zijn we vrijer in de stijlkeuze van een gebouw. We sluiten aan op de identiteit van de ge-

Taborkerk in Purmerend

meenschap en de bebouwing in de omgeving. We houden van ingetogen architectuur waarin aandacht is voor een warme sfeer, en laten ons daarbij inspireren door vroege modernisten zoals Alvar Aalto, Frank Lloyd Wright en Rudolph Schwarz.

De lichtval speelt in onze ontwerpen een belangrijke rol. Licht heeft symbolische betekenis als verwijzing naar Christus als Licht van de wereld, maar heeft ook de kracht om een bijzondere ruimtelijke ervaring op te roepen. Architectuur bestaat bij de gratie van licht dat een materiaal raakt. Het licht definieert het materiaal; het materiaal de ruimte.

Liturgisch Ontwerp

Vroeger ontwierpen architecten het hele gebouw, van architectuur tot verlichting en meubels. Denk bijvoorbeeld aan de Beurs van Berlage en het gemeentehuis in Hilversum van Dudok. Kerkgebouwen zouden wat ons betreft ook weer op die manier ontworpen moeten worden, zodat er eenheid en rust in het gebouw ontstaat. Daarom ontwerpen wij het interieur en de liturgische elementen vaak mee. Het liturgisch centrum vormt daarbij het focuspunt van het gebouw; de gemeente komt samen rondom het Woord. Dit vraagt om interactie tussen architectuur en interieurontwerp. Het liturgisch centrum en de meubels reageren op de architectuur van het gebouw en het gebouw zorgt met een goede indeling voor een passende plek voor de liturgie.

Vaak heeft de kerk de wens om het gebouw multifuncti-

oneel te maken en te voorzien van moderne media. Apparatuur, muziekinstrumenten en vouw wanden kunnen echter storend aanwezig zijn. Tegelijk onderschrijven we dat deze nieuwe elementen belangrijk zijn voor kerkgebouwen in de 21e eeuw. In onze ontwerpen houden we hier rekening mee, zodat flexibiliteit en media niet ten koste gaan van rust en ruimtelijkheid.

Luisteren

Als u onze website www.kerkarchitect.nl bezoekt, ziet u dat ieder project anders is. Dat komt doordat we luisteren naar wat de gemeente wil. Iedere gemeente die gaat bouwen heeft een eigen identiteit, een unieke locatie en uitdagingen om aan te gaan. Daar proberen wij samen met de bouwcommissie en de gemeente een passend antwoord op te geven. Wij ontwerpen nooit een gebouw in één keer, maar doen dat in kleine stapjes. We maken daarbij vaak gebruik van een aantal scenario's voorzien van kostenramingen. Hiermee kan de gemeente betrokken worden en kunnen onderbouwde keuzes worden gemaakt. We organiseren daarnaast workshops, geven presentaties op gemeenteavonden en luisteren naar de reacties die de plannen oproepen.

Onze doelstelling is om draagvlak en enthousiasme te creëren, omdat een harmonieus proces in belangrijke mate bijdraagt aan een optimaal eindresultaat. Tijdens een workshop voor de Tabernakelkerk in Apeldoorn werd bijvoorbeeld door de jongeren een andere indeling van de bijzalen voorgesteld. We zijn daarmee aan de slag gegaan waardoor er een ander plan ontstond. Tijdens de laatste ►

gemeenteavond werd dit unaniem goedgekeurd! Het resultaat mag er volgens ons en de kerkleden zijn: met een bescheiden budget is er een totaal andere sfeer gecreëerd en zijn alle logistieke en functionele knelpunten opgelost.

Werkwijze

Het bouwbudget is voor ons leidend. Binnen dat budget doen wij er alles aan om een maximaal resultaat te halen. Op functioneel vlak door een optimale indeling te bedenken, en op esthetisch vlak door een zo mooi mogelijk gebouw te ontwerpen. Zo hebben we in Kockengen voor een Evangelische gemeente een gebouw ontworpen waarbij we door een slimme indeling en een industriële bouwmethode, konden investeren in een mooiere entree.

Van Kooten Architectuur is een klein bureau met een groot netwerk. We hebben korte lijnen waardoor de bouwcommissies heel direct kunnen sturen. De architect, Steven van Kooten, is vanaf de eerste schets tot en met de oplevering het vaste aanspreekpunt voor alle betrokken partijen. Voor grotere projecten werken we in teamverband met architecten of bouwkundigen aan het ontwerp en de engineering. Voor specialistische onderdelen zoals kostenramingen, akoestiek, verlichting en installaties betrekken we graag al in een vroeg stadium adviseurs bij het project. Dat kunnen onze vaste adviseurs zijn, maar ook partijen die bekend zijn bij uw lokale kerk.

Nieuwbouw | Verbouw | Liturgisch Ontwerp

Vraagt u zich af wat er met uw huidige of nieuwe kerkgebouw mogelijk is? Of overweegt u een nieuw liturgisch centrum in uw kerk? Neem dan contact met ons voor een vrijblijvend overleg om samen de mogelijkheden te verkennen.

► www.kerkarchitect.nl / www.vankootenarchitectuur.nl

kerkgeluidsinstallaties
presentatie/KerkTV

akoestiek
netwerk/wifi

verlichting
domotica

Zwolle www.schaapsound.nl
Ridderkerk info@schaapsound.nl
Roermond Tel: 085-0663333

schaapsound

In memoriam Jacques Klok

Op 25 april 2019 overleed op 75-jarige leeftijd de heer mr. J. (Jacques) M. Chr. Klok. De heer Klok, die tot 1 januari 2007 econoom was van het Aartsbisdom Utrecht, was zeer veelzijdig en uiterst deskundig op het gebied van het kerkelijk beheer.

Zichtbaar en relevant

Ook in de kring van onze Vereniging was de heer Klok zeker geen onbekende. Reeds vanaf 1980 ontmoetten we hem in de Interkerkelijk Commissie Geldwerving (ICG), waarvan hij secretaris was. Tijdens de jaarlijkse persconferentie die door de ICG werd georganiseerd, presenteerde hij de cijfers van de aan Kerkbalans deelnemende kerkgenootschappen. Met hart en ziel werkte hij mee om, samen met het protestantse smaldeel in de ICG, ieder jaar weer tot een aanvaardbare aanpak voor de plaatselijke geldwerving te komen, waarin alle partijen zich konden vinden.

Tijdens de algemene vergadering van 1998, die in het teken stond van de verhouding overheid en kerk, nam hij deel aan een forumdiscussie waarbij de toenmalige burgemeester van Den Haag, de heer drs. Wim Deetman, een inleiding hield. Op de buitengewone algemene vergadering van 13 november 2004, waar het fusiebesluit werd genomen van de Vereniging van Kerkvoogdijen en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer, hield de heer Klok een inleiding over de kerk, met als titel "Zichtbaar en relevant".

De heer Klok was voorzitter van het Economencollege van de Rooms-Katholieke Kerk en was tevens voorzitter van de Commissie Kerkelijke Gebouwen van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO-K). Het CIO-K is een samenwerkingsverband van ruim 20 kerkgenootschappen waar allerlei zaken met betrekking tot kerkelijke gebouwen (monumentenbeleid, monumentensubsidies en wet- en regelgeving) aan de orde komen.

Voorts was de heer Klok onder meer bestuurslid van het toenmalige Nationaal Contact Monumenten (NCM) dat per 1 januari 2007 met andere partners is samengevoegd. In de periode van 2002-2011 bekleedde hij de functie van vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen van Donatus. Voor de structuurwijziging in 2002 was hij al vanaf 1981 lid van het Algemeen Bestuur namens de Rooms-Katholieke Bisschoppenconferentie.

Een passie voor kerken

In december 2006 maakte de heer Klok gebruik van de regeling om vervroegd uit te treden. Ter gelegenheid van dit afscheid werd hem een symposium aangeboden dat als titel droeg "Een passie voor kerken". Het thema had betrekking op de waarden die de christelijke traditie aan de Nederlandse samenleving te bieden heeft en aan de zichtbare kerkelijke vormgeving daarvan in kerkgebouwen en

Jacques Klok (rechts) in gesprek met Dirk Bijl, voorzitter Interkerkelijke Commissie Geldwerving waarvan Klok secretaris was.

kerkelijke kunst. Dit symposium was een waardig afscheid voor de heer Klok die veel voor de kerken heeft betekend, ook voor onze Protestantse kerkelijke gemeenten.

Op 10 november 2006 hield de heer Klok ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Vereniging van beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland een boeiende inleiding, waarbij hij onder andere stelde:

- Kerkgenootschappen zullen bij het gebruik van het kerkgebouw moeten leren omgaan met gewijzigde religieuze behoeften, zoals individuele belangstelling en kleinschaligheid.
- Overheden zullen het cultureel historisch belang van de veelal monumentale kerkgebouwen en het vaak beeldbepalende hiervan moeten waarderen en laten zien dat bescherming en instandhouding een verantwoordelijkheid van de hele maatschappij is.
- De beste en goedkoopste garantie voor de instandhouding van het kerkgebouw is het gebruik voor het doel waarvoor het gebouwd is, rekening houdend met de vragen van de huidige samenleving en acceptatie van de financiële realiteit van alledag.

Na zijn vervroegde uittreding werd hij in januari 2007 voorzitter van het bestuur van de begraafplaats St. Barbara in Utrecht, welke functie hij tot eind 2018 heeft vervuld. Op 3 mei werd de heer Klok, na een viering in de Aloysiuskerk, op deze begraafplaats begraven.

Wij herinneren ons Jacques Klok als een zeer betrokken en sympathieke bestuurder die een brede en hedendaagse visie had op het kerkelijk beheer.

Mr. Peter A. de Lange,
oud-voorzitter van de VKB

Samenstelling van het college van kerkrentmeesters

Tekst Nico de Jong **Beeld** Istock

Regelmatig komt de vraag bij ons binnen welke regels er zijn met betrekking tot de samenstelling van het college van kerkrentmeesters en hoe je praktisch kunt omgaan met scheiding van bepaalde functies. De vraag die recent ons werd gesteld was als volgt geformuleerd: “Kunnen we de beheerder van de begraafplaats voor onbepaalde tijd aanstellen als beheerder zonder dat deze persoon de functie van kerkrentmeester vervult? Is het kerkordelijk toegestaan dat de voorzitter alleen kerkrentmeester is en niet tegelijkertijd ambtsdrager?”

Een college van kerkrentmeesters moet overeenkomstig de kerkorde bestaan uit tenminste drie leden, waarvan er twee ambtsdrager (ouderling-kerkrentmeester) zijn. De voorzitter van het college dient in ieder geval ambtsdrager te zijn. Dit is duidelijk verwoord in Ordinantie 11-2-5:

Het college van kerkrentmeesters wijst uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester aan. De voorzitter is een van de ouderlingen-kerkrentmeester. Het college van kerkrentmeesters draagt er zorg voor dat de boekhouding en het middelenbeheer niet in één hand zijn.

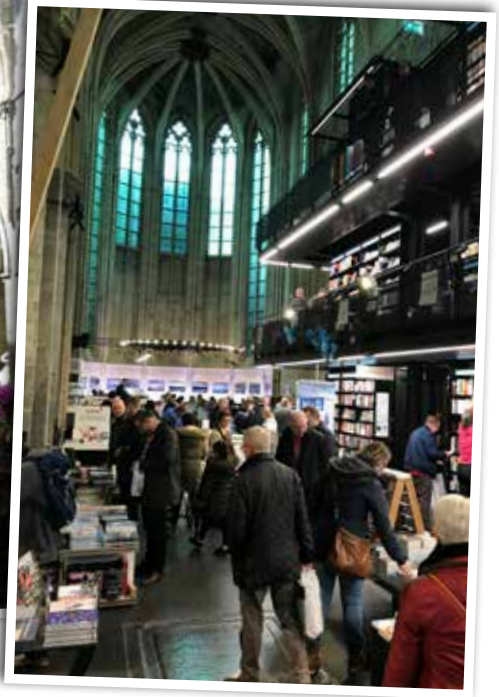
In sommige kerkelijke gemeenten is het moeilijk om de vacatures in te vullen. Echter aan de basisvereisten zoals hierboven genoemd zal moeten worden voldaan. Naast de eis die wordt gesteld voor het voorzitterschap is er de voorwaarde van de functiescheiding waar het gaat om de boekhouding en het middelenbeheer. Een penningmeester mag dus niet én de boekhouding doen én de geldmiddelen beheren. Het is wel toegestaan om iemand die geen lid is van het college de taak van boekhouder te laten vervullen, zodat aan de regel van functiescheiding wordt voldaan.

Een ander aspect dat speelt is de vertegenwoordiging van de kerkelijke gemeente als rechtspersoon. Hiervoor geldt de regel dat de voorzitter en de secretaris van het college tezamen de rechtspersoon vertegenwoordigen. Dit heeft onder andere betrekking op de tekenbevoegdheid namens het college. Denk hierbij aan het sluiten van contracten en overeenkomsten namens de kerkelijke gemeente. Ook al hebben gemeenten te maken met onvoldoende bezetting binnen het college, dan blijft staan dat de func-

ties van voorzitter en secretaris niet bij dezelfde persoon mogen worden belegd.

Een college kan onderling besluiten welke personen welke functies uitvoeren, weliswaar rekening houdend met de bovengenoemde regelingen. Zo kan het voorkomen dat een secretaris tegelijkertijd de functie van penningmeester bekleedt. Voor andere taken geldt dat deze door leden van het college kunnen worden gedaan of dat ze worden uitbesteed aan vrijwilligers (of betaalde krachten) buiten het college. Denk in dit verband aan personeelszaken, het begraafplaatsbeheer, de boekhouding of de verantwoordelijkheid voor het onderhouden en verhuren van de gebouwen. Hierbij moet u wel voorkomen dat de suggestie wordt gewekt dat deze medewerkers lid zijn van het college. Zij kunnen wel als adviseur de vergaderingen van het college bijwonen, maar hebben geen bevoegdheden. Daarnaast is er door deze personen geen officiële belofte tot geheimhouding gedaan. Dit kunt u ondervangen door deze mensen niet bij vertrouwelijke agendapunten aanwezig te laten zijn, of door het laten ondertekenen van een vrijwilligersovereenkomst met een geheimhoudingsbelofte. Een modelovereenkomst is te vinden in de Kennisbank op onze website.

Is een kerkenvisie iets voor de kerk?

Tekst Alwin Kaashoek **Beeld** KAAder kerkadvies

U heeft er vast al eens iets over gehoord: 'kerkenvisie'. Maar wat is dat eigenlijk en wat kunt u daar als kerkbestuur nu mee? Dit artikel probeert u wat verder te thuis te laten raken in deze (uw!) wereld van de kerkenvisie.

Zijn er straks nog 1.200 of 4.200 kerken van de 6.000 over?

Ook daar heeft u wel eens iets over gehoord: de kerk in Nederland krimpt en daarmee zijn er minder kerkgebouwen nodig. Hoeveel kerkgebouwen we precies hebben, weet niemand. Hoeveel er over 25 jaar nog in gebruik zijn als kerk weet al helemaal niemand. De schattingen lopen uiteen van 20% tot 70%. Alexander Pechtold (D66) en Gert-Jan Segers (CU) sloegen enkele jaren geleden de handen ineen en pleitten voor een 'nationale aanpak' voor de kerkgebouwen.

Die 'Nationale kerkenaanpak' is er gekomen: in november 2018 stelde minister Ingrid van Engelshoven geld beschikbaar voor het opstellen van kerkenvisies, de verduurzamingsop-

gave en de publiekstoegankelijkheid van de kerken. In dit artikel concentreer ik me op de kerkenvisies.

Versillende organisaties hebben met elkaar afgesproken dat er in zal worden ingezet op het behoud van de waardevolle kerkgebouwen. Eén van deze partijen was het CIO-K (Centraal Interkerkelijk Contact in Overheidszaken voor wat betreft kerkgebouwen): via hen bent u eigenlijk ook direct betrokkene.

Wat is dat nu eigenlijk, een kerkenvisie?

Ik zal u alvast uit de droom helpen: dé kerkenvisie bestaat niet. Daar ben ik na een poosje meelopen met de gemeenten nog meer achter gekomen. Wel is er een aantal overeenkomsten te noemen. Zo gaat een kerkenvisie niet over één kerkgenootschap, maar over alle kerkgenootschappen bin-

nen de gemeentegrenzen. Ook gaat het in principe alleen over gebouwen die oorspronkelijk gebouwd zijn voor de erediensten. De kerkenvisie beperkt zich niet tot de monumentale of oude gebouwen: juist ook de jongere kerkgebouwen worden meegenomen.

Het doel van een kerkenvisie is het op gang brengen van het gesprek tussen kerkeigenaren en gemeente om te komen tot onderlinge afspraken die zijn gericht op een duurzame toekomst voor de kerkgebouwen.

Tot kort geleden was 'scheiding van kerk en staat' het credo. Inmiddels is hier de koudwatervrees af en komt het onderlinge contact tot stand. Dit betekent overigens niet dat de overheid zich nu inhoudelijk uitspreekt over de kerk: het gaat alleen om het kerkgebouw.

Wat voor eindresultaat een kerkenvisietraject oplevert, kan heel verschillend zijn. Dit hangt sterk af van de lokale situatie, de hoeveelheid kerken, de rol die de verschillende partijen willen en kunnen innemen. U kunt zich voorstellen dat dat in een gemeente met 160 kerkgebouwen anders ligt dan in een gemeente met 8 kerkgebouwen.

Wie neemt het initiatief?

De middelen die beschikbaar zijn voor het opstellen van een kerkenvisie kunnen alleen door de gemeente worden aangevraagd bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit neemt echter niet weg dat u het initiatief niet kunt nemen. Ik denk dat het belangrijk is dat – als de gemeente (nog) geen initiatief neemt – u richting college of raad aangeeft dat u hier als kerk aan hecht. Besef wel dat u uiteindelijk de eigenaar van het gebouw bent en dat de gemeente in de meeste gevallen alleen een faciliterende en initiërende rol wil innemen.

Wat moet de kerk met een kerkenvisie?

Voor u is het van belang dat het gesprek met de gemeente (en met elkaar!) over de kerkgebouwen op gang komt. Juist op het moment dat het spannend wordt, weet u dan wat u van de gemeente kunt verwachten en de gemeente weet wat zij kan verwachten. Te vaak gebeurt het nog dat partijen met de rug tegen de muur staan omdat er te laat in het proces van transformatie rond de kerkgebouwen wordt afgestemd. Besluiten worden genomen op onrealistische verwachtingen of inschattingen. Hier kan niet vroeg genoeg mee worden begonnen: ook niet als er 'nog geen wolkje aan de lucht lijkt'. Wellicht kunt u juist andere kerken helpen. Het nadenken over de toekomst van uw gemeente en de gebouwen is nooit onverstandig, zeker wanneer u gaat participeren in het opstellen van een lokale kerkenvisie.

Wat staat er dan in een kerkenvisie?

Als het goed is, staan er in ieder geval afspraken in over hoe kerkeigenaren en gemeente met elkaar een duurzame toekomst voor ogen zien. De mate van detail van deze afspraken zal sterk verschillen: dit kan gericht zijn op de specifieke kerkgebouwen of meer op de hoofdlijn zijn gericht en procesafspraken bevatten. Het is nodig om in ieder geval ook een stukje inventarisatie, analyse en waardering toe te voegen. Er spelen namelijk heel veel aspecten mee: cultuurhistorie, sociaal-maatschappelijke rol in de wijk of buurt, betekenis voor en plek in de stad, beeldbepalendheid, interieur, transformatieruimte, enzovoort. Wat ook een belangrijk onderdeel kan vormen van de kerkenvisie: welke waarde hecht u zelf aan een bepaald kerkgebouw en welke verwachtingen heeft u richting toekomst. Het ontwikkelen van een eigen visie hierop is belangrijk.

Bijvoorbeeld

In zowel Rotterdam als Súdwest-Fryslân gaan we met alle kerken in

gesprek. U kunt zich voorstellen dat – ondanks dat beide gemeenten rond de 150 kerkgebouwen bevatten – de lokale kerkgebouwenwereld er heel verschillend uit ziet. Zo heeft Rotterdam meer jonge kerkgebouwen, maar Súdwest-Fryslân juist weer meer herbestemde kerken. In Rotterdam nemen migrantengemeenten de plek in van of naast de oorspronkelijke gemeenten. De buurt rond het kerkgebouw is in Rotterdam veel gemêleerder dan in de duidelijker afgebakende 'mienskip' (gemeenschap) van Súdwest-Fryslân. We gaan met elkaar op zoek naar de (toekomstige) betekenis van het kerkgebouw voor de toekomstige gemeenschap rond dat gebouw.

Tot slot

Alles bij elkaar vormt de kerkenvisie een gezamenlijke zoektocht naar een verantwoorde en duurzame toekomst voor de kerkgebouwen. Dat gaat overheid én kerk aan. Neemt u de uitnodiging aan en schudt u de hand van de gemeente?

Alwin Kaashoek van KAAder kerkadvies is namens de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed procesbegeleider voor de gemeenten Súdwest-Fryslân en Rotterdam. Deze gemeenten hebben respectievelijk circa 160 en 140 kerkgebouwen. Samen met de gemeenten Amersfoort, Ooststellingwerf, Oss en Zaanstad vormen Rotterdam en Súdwest-Fryslân zogenaamde pilotgemeenten in het kader van de op te stellen kerkenvisies. De ervaringen van de pilotgemeenten zijn door de Rijksdienst verzameld. Dit heeft geleid tot de handreiking 'Bouwstenen voor een Kerkenvisie'.

Deze handreiking is te downloaden via de volgende link:

https://www.toekomstreligieuserfgoed.nl/sites/default/files/views_filebrowser/bouwstenen_voor_een_kerkenvisie.pdf

Op de website www.toekomstreligieuserfgoed.nl vindt u nog meer informatie over kerken en kerkenvisies.

Bijzondere van 'het ambt'

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** VKB

Het is wonderlijk gesteld met het woord 'ambt'. Waar wordt het nog gebruikt anders dan in de kerk? Jazeker, je komt het nog tegen in het woord 'ambtenaar'. En natuurlijk, de burgemeester, de rechter, de notaris, zij vervullen een 'ambt'. Dat wil zeggen: zij worden benoemd in een tamelijk onafhankelijke positie en ontvangen bijzondere bevoegdheden.

In de traditie van het gereformeerd protestantisme kent de kerk drie 'ambten'. Sommigen zeggen: twee, anderen zeggen vier. Hoe zit dat? Wij kennen in de Protestantse Kerk het ambt van diaken, ouderling en predikant. Sommigen zeggen: een predikant dien je op te vatten als een ouderling-voor-het-leven die een tijd vrijgesteld is geweest om te kunnen studeren en zich voor te bereiden op het ambt, om vervolgens daarna zich zonder zorg voor het levensonderhoud geheel en al te kunnen wijden aan prediking, pastoraat en het leiding geven in de kerk. Anderen zeggen: naast diakenen, ouderlingen en predikanten, kent de kerk ook het ambt van 'doctores', de kerkelijke hoogleraren. Waarop dan weer de reactie volgt: nee, een kerkelijk hoogleraar is 'niks anders dan' een gespecialiseerde predikant, en die is dus 'niks anders dan' een gespecialiseerde ouderling.

Hoe dit ook zij, bijzonder in de ambtsopvatting van het gereformeerd protestantisme is de figuur van de ouderling. Hij of zij bekleedt het ambt van pastoraat, onderwijs, leidinggeven en opzicht. Samen met de predikanten en de diakenen vormen de ouderlingen de kerkenraad. Pastoraat en diaconaat zijn wel te onderscheiden maar niet te scheiden. Het gaat in een protestantse kerk immer om 'meerhoofdig leiderschap'. Alle ambtsdragers samen zijn verantwoordelijk voor het welzijn van de gemeente. Geen ambt is hoger dan het andere. Wat betreft 'functies' kan er sprake zijn van specialisaties. Van een predikant kun je zeggen, dat de voornaamste 'specialisatie' de 'bediening van Woord en sacrament' is. In ieder geval kennen we het onderscheid van 'pastorale ouderlingen' en 'ouderlingen kerkrentmeester'. Maar we kennen ook jeugdouderlingen, bejaardenouderlingen, missionaire ouderlingen, ca-

techeten etcetera. Moet je om die dingen te doen nu ook een ambt bekleden? Sommige wel, andere niet.

Belangrijk aan het ambt zijn drie dingen. (1) Hoezeer je ook voor je zelf bij allerlei dingen die je doet ervan overtuigd mag zijn, dat je ze mede doet vanuit het geloof, bij een ambt wordt uitdrukkelijk de verbondenheid met een 'roeping door God' aangeroerd. (2) Het tweede is dat dit een zekere mate van onafhankelijkheid met zich meebrengt. Je bent niet 'in dienst van' de kerk, maar 'een geroepen en bevestigde ambtsdrager'. Dat geldt voor alle ambtsdragers, niet alleen voor de predikanten. (3) Omdat dit besef ook gruwelijk fout kan lopen, als het individualistisch wordt toegepast, is het derde belangrijke dat je als ambtsdrager vanuit de bijzondere taken die je in en vanuit de gemeente verricht altijd samen beraadslaagt over wat nodig is voor het welzijn van de gemeente en de kerk (in kerkenraad, classis en synode). Jouw ervaring in het kerkenwerk breng je in en doet er toe in het maken en uitvoeren van beleid voor gemeente en kerk.

Hebben wij nieuwe ambten nodig? Misschien nieuwe specialisaties van werk, en meer diversiteit en differentiatie in taken en in niveaus van toerusting en scholing. Meer teamwork, minder schapen met vijf poten. Zou zo allemaal kunnen. Maar 'ambten'? Nou nee. Met dat van ouderling en diaken kan alles belegd worden. Onze traditie heeft dat al op vele manieren bewezen.

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren?
Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl

De stelling:

Het bijzondere van 'het ambt' in onze protestantse traditie is dat wij er meerdere hebben en dat verschillende ambtsdragers geroepen zijn altijd in gezamenlijkheid leiding te geven aan gemeente en kerk.

ANBI

Niet verslappen!

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Istock

Het goede nieuws is, dat door een extra inspanning bijna alle rechtspersonen binnen de Protestantse Kerk inmiddels hebben voldaan aan de juiste ANBI-verplichtingen voor het jaar 2017. Het aantal waarop nog iets aan te merken was, kon op de vingers van twee handen worden geteld. Dat op een totaal van duizenden rechtspersonen (gemeenten, diaconieën etcetera) is niet niks, maar wel verwaarloosbaar klein, al was het niet op tijd. Het 'slechte nieuws' is dus, dat hiervoor wel een extra inspanning nodig was. Dat wil zeggen: er moest een ANBI – alert uitgaan, omdat een heel andere uitkomst bij controle door de Belastingdienst dreigde.

De cijfers over 2018: voor 1 juli 2019 publiceren

Het moet dus kennelijk hier en daar nog indalen, dat elk jaar (!) op tijd (voor 1 juli) jaarcijfers gepubliceerd moeten worden via internet, en dat er altijd geldige beleidsplannen dienen te zijn.

Laten we niet verslappen. We hebben – als deze 'Kerkbeheer' uitkomt – nog een paar weken de tijd om voor 1 juli 2019 onze zaakjes over 2018 op orde te krijgen.

Hebben uw gemeente en diaconie de ANBI-gegevens over 2018 al gepubliceerd? Dat moet dus vóór 1 juli 2019 gebeuren.

We stellen nog eens vijf verhelderende vragen aan jurist mr. Jaap Broekhuizen, in dienst bij de landelijke Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk.

1. Wat houdt de ANBI-status in?

"ANBI staat voor Algemeen Nut Beogende Instelling. Als je een ANBI bent mogen mensen die jou een gift geven, deze aftrekken van de inkomstenbelasting. Bovendien hoef je als ANBI geen schenk- of erfbelasting te betalen over erfe-

nissen of legaten. Ook op andere vlakken levert de ANBI-status voordeel op: zo hoeven gemeenten bij een fusie geen overdrachtsbelasting over registergoederen te betalen."

2. Hebben gemeenten automatisch een ANBI-status?

"De Protestantse Kerk heeft een ANBI-groepsbeschikking gekregen. Die geldt voor alle onderdelen van de Protestantse Kerk, dus voor de landelijke kerk, voor de klassicale vergaderingen en voor alle gemeenten en diaconieën. Als aparte rechtspersonen hebben die laatste twee een aparte ANBI-status."

3. Wat voor verplichtingen brengt de ANBI-status met zich mee?

"Elke ANBI-instelling is verplicht om online transparant te zijn over bestuur, beloning, doel en beleidsplan, over jaarrekening en jaarverslag. Voor gemeenten en diaconieën zijn veel van die onderwerpen al geregeld: zo kunnen ze verwijzen naar het landelijke beleidsplan en beloningsbeleid. De belangrijkste verplichting voor hen is om elk jaar vóór 1 juli een verkorte staat van baten en lasten over het voorgaande jaar

te publiceren, op hun eigen website of op een gezamenlijke website. De URL van die webpagina moet vervolgens ingevuld worden op een speciale LRP-pagina. De dienstorganisatie geeft de link daarna door aan de Belastingdienst, die deze opneemt in het ANBI-register. Zo kunnen gevers een indruk krijgen waaraan hun bijdrage wordt besteed."

4. Kan de ANBI-status ook worden ingetrokken?

"Ja, als gemeenten of diaconieën hun gegevens niet op tijd publiceren kunnen ze hun ANBI-status kwijtraken. Voor penningmeesters van colleges van kerkrentmeesters en diaconieën zou het dan ook een automatisme moeten zijn om meteen na het vaststellen van de jaarrekening de verkorte staat van baten en lasten op hun website te laten plaatsen."

5. Waar kunnen gemeenten meer informatie vinden?

"Op protestantsekerk.nl/anbigemeenten is aangegeven welke informatie gemeenten en diaconieën moeten publiceren. Ook zijn er voorbeeldteksten en formats beschikbaar. Gemeenten hoeven dus niet zelf het wiel uit te vinden!"

Stichtingen Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG)

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PR

In elke regio van Nederland is een SBKG actief.

Voor de noordelijke provincies en het noorden van Noord-Holland werkt Stichting Beheer Kerkelijke gebouwen (SKGB) Noord-Nederland. Voor Overijssel, Flevoland en Gelderland werkt SBKG Midden en Oost Nederland. Voor Zeeland, Brabant en Limburg werkt SBKG Zuid-Nederland. Voor Zuid-Holland, zuidelijk Noord-Holland en Utrecht werken de SBKG Zuid-Holland en de SBKG Utrecht, die binnenkort fuseren tot SBKG Randstad-Utrecht. Dat betekent dat er dan vier SBKG'en in staat zijn op het gebied van kerkelijke gebouwen plaatselijke gemeenten te adviseren en te begeleiden. Via een gezamenlijk portal op internet kunt u de sites vinden van de afzonderlijke Stichtingen. Zie: www.sbkgnl

Doelstelling en diensten

De Stichtingen zijn allen opgericht

vanuit provinciale kerkelijke organen met als doel kerkbesturen bij te staan in hun beheerstaken met betrekking tot de kerkgebouwen, de orgels en het kerkelijke meubilair. Een Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen is een stichting die zich inzet om eigenaren van kerkelijke gebouwen behulpzaam te zijn bij de instandhouding (restauratie, onderhoud en verbouwingen) van gebouwen en tot die gebouwen behorend meubilair, orgels en begraafplaatsen.

In eerste instantie werkt een SBKG binnen het verband van de Protestantse Kerk in Nederland, maar ook andere kerkgenootschappen kunnen van haar diensten gebruik maken.

De te verlenen diensten bestaan onder andere uit (kan per SBKG verschillen):

- Het opmaken en begeleiden van een bouwkundig instandhoudingsplan voor één of

meerdere jaren;

- De projectbegeleiding van restauratie en verbouwplannen;
- Advisering rond vragen van herbestemming
- Directievoering van restauratie en verbouwplannen;
- Het werven van subsidies en fondsbijdragen voor bovengenoemde plannen;
- Het verstrekken van (incidentele) adviezen.

Als u wilt weten wat de SBKG in uw regio voor u kan betekenen, kunt u via het portal www.sbkgnl op uw provincie klikken en dan komt u vanzelf bij de contactgegevens van de betreffende SBKG.

De Silas Groep

Tekst Nico de Jong **Beeld** De Silas Groep

De Silas Groep bestaat uit de volgende vier stichtingen: KKA, KKG, KKG Adviseurs en Kerkelijk Waardebeheer. Per 1 januari 2019 zijn de genoemde stichtingen een samenwerking aangegaan met als doelstelling om kerken in Nederland te ondersteunen in materiële aspecten van administratie, beheer en de transformatie van kerkgebouwen. Zij doen dit voor zowel protestantse gemeenten als katholieke parochies.

Voor de samenwerkingsdatum waren er in feite twee organisaties te weten de Stichting Kerkelijk Waardebeheer en de Stichting KKA-KKG. De eerstgenoemde stichting richtte zich vooral op Rooms-Katholieke parochies en de tweede stichting was een gelieerde organisatie aan de Protestantse Kerk in Nederland. Beide stichtingen hadden als doel het ondersteunen

van plaatselijke kerken/gemeenten/parochies op het gebied van hun kerkelijke gebouwen. Met name daar waar kerkelijke gebouwen niet meer worden gebruikt en afstoting en/of meervoudig gebruik aan de orde is. De Stichting Kerkelijk Waardebeheer werkte met een aantal vaste adviseurs die bij projecten werden ingezet. De KKG werkte onder meer

met een aantal regionaal verbonden rentmeesters op het gebied van vastgoed. Onder andere pachtzaken, agrarisch vastgoed en het aanbieden van (kerkelijk) vastgoed waren een specialisme. Daarnaast was er de organisatie KKA, gespecialiseerd in kerkelijke administraties en alles wat daarmee samenhangt. Veel plaatselijke kerken hebben bij deze organisa-

tie hun financiële administratie en/of salarisadministratie ondergebracht. De Silas Groep wil kerken ondersteunen bij het ontwikkelen van beleid en bij het beheren van hun (kerk)gebouwen, grond en administraties, zoals de ledenadministratie, de financiële administratie, de loonadministratie

en begraafplaatsadministratie. De samenwerking heeft als doel dat de organisaties de plaatselijke kerken en parochies nog beter kunnen ondersteunen dan voorheen. Per 2019 is de Silas Groep officieel als partner van de VKB betrokken.

Voor meer inhoudelijke informatie kunt u terecht op de partnerwebsite van de VKB:
<https://kerkrentmeester.nl/partners-en-adviseurs/partners-en-adviseurs-lijst-en-netwerk/kka-kkg>

Reliplan Amsterdam

Tekst Adam van Bergeijk

Reliplan is een onderneming die bemiddelt bij de aan- en verkoop van kerkelijk vastgoed. Het is een van de weinige spelers op de markt die zich specifiek richt op kerken en kloosters. Met een team van meer dan tien makelaars bemiddelt Reliplan in de aan- en verkoop van kerkgebouwen, maar begeleidt ook processen van herbestemming in maatschappelijk erfgoed.

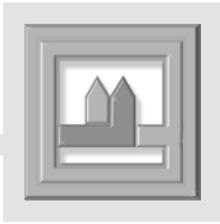
Reliplan heeft bij sommige colleges van kerkrentmeesters niet de beste reputatie. Inmiddels heeft Reliplan een nieuwe eigenaar en heeft het een andere koers ingezet.

Als VKB vinden we het belangrijk om het werkveld van kerkrentmeesters te overzien. Daarom zijn we ingegaan op een toenaderingsverzoek van Reliplan. De huidige directie van Reliplan wilde graag met ons als VKB spreken om elkaar bij te staan in de dienstverlening. Binnen de VKB hebben we uitvoerig nagedacht of we met het contactverzoek zouden instemmen. Immers, niet alle colleges van kerkrentmeesters zijn even tevreden over de interventies van Reliplan. Maar, omdat er een nieuwe directie is aangetreden en gelet op het feit dat we colleges van kerkrentmeesters van goede adviezen en informatie willen voorzien, zijn we het gesprek aangegaan.

We hebben met Reliplan een prettig en constructief gesprek gevoerd. De nieuwe eigenaar heeft de organisatie overgenomen met daarbij de voorwaarde dat de naam Reliplan zou worden aangehouden. Daarom blijft de naam onveranderd, maar de inhoud van de dienstverlening verandert wel degelijk. Niet langer zullen aankoop en ontwikkeling van kerkelijk vastgoed tegelijkertijd worden aangeboden. Inmiddels zijn er ook referenties beschikbaar waaruit de werkwijze van Reliplan duidelijk wordt. Betreffende projecten zijn ook naar volle tevredenheid uitgevoerd.

We benutten de komende tijd om de werkwijze van Reliplan nauwlettend te volgen met als doel onze leden, de colleges van kerkrentmeesters, van dienst te zijn en te ondersteunen bij hun werkzaamheden. Ook als het gaat om het afstand doen van kerkgebouwen.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Aart van Genderen, Kerkwijk-Delwijnen-Nederhemert, 50 jaar koster

Ant Wijnja – Lont, Minnertsga, 60 jaar organist

Grietje Willemina Smit, Spijk-Losdorp, 50 jaar administrateur

Cees de Maa, Wateringen, 60 jaar organist

GOUD

toegekend aan:

Marines van der Male, ELG Het Gooi, ruim 45 jaar organist

Klaas Brouwer, Urk, ruim 40 jaar organist

ZILVER

toegekend aan:

Johannes Boensma, Diepenheim, ruim 23 jaar ledenadministrateur, webmaster en organist

Geurt Apeldoorn, Linschoten, 25 jaar koster

BRONS

toegekend aan:

Judith Gerarda Ton – Verrijp, Culemborg, ruim 12 jaar voorzitter college van kerkrentmeesters

Jan Schottink, Diepenheim, 13 jaar koster voor het buitenwerk

EREPENNING VKB

toegekend aan:

Douwe Barkmeijer, Drachten, meer dan 20 jaar organist

G.W. Smit, Spijk-Losdorp

Bastiaan van Beek, Lisse, 60 jaar organist

K. Brouwer, Urk

C. de Maa, Wateringen

G. Apeldoorn, Linschoten

M. van der Male, ELG Het Gooi

D. Barkmeijer, Drachten

Erepenning in standaard

Verdient er iemand in uw gemeente ook een onderscheiding?

Kijk dan op onze website www.kerkrentmeester.nl

PKN Onderscheidingen

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Eduard Arnold Lathouwers,
Krimpen aan den IJssel, zeer
vele jaren diverse functies

ZILVER

toegekend aan:

Jan van Wijk, Midden Langstraat,
ruim 25 jaar diverse functies

BRONS

toegekend aan:

Maria Cornelia van Zee – van
Zanten, Buurmalsen, bijna 12
jaar ouderling en scriba

*E.A. Lathouwers, Krimpen
aan den IJssel,*

Lintjesregen 2019

Tijdens de Lintjesregen ter gelegenheid van de verjaardag van Zijne Majesteit Koning Willem Alexander is op 26 april jl. aan 2.882 personen een koninklijke onderscheiding uitgereikt. Onder hen waren vele vrijwilligers die deze onderscheiding kregen mede op grond van hun verdiensten die zij voor de kerkelijke gemeente verrichten.

In de buitengewone editie van de Staatscourant van 26 april 2019 is de volledige lijst van personen opgenomen die een koninklijke onderscheiding ontvingen. Omdat in de Staatscourant niet meer vermeld wordt vanuit welke hoedanigheid men deze onderscheiding krijgt, ontvingen wij desgevraagd van enkele afdelingsbesturen van de VKB een opgave van gedecoreerden, terwijl ook enkele colleges van kerkrentmeesters ons een opgave verstrekten. Deze opgave, die dus niet volledig is, drukken wij hieronder af. Onze hartelijke gelukwensen aan alle gedecoreerden die ter gelegenheid van Koningsdag 2019 vanwege hun kerkelijke activiteiten een koninklijke onderscheiding ontvingen.

M. de Haan, Bergen op Zoom, o.a.
kerkelijke werkzaamheden.

M. de Haan, Bergen op Zoom

A. Kuijpers, Bergen op Zoom, o.a.
kerkelijke werkzaamheden.

*H. Knook en A. Knook
– de Vrij, Fijnaart*

H. Knook, Fijnaart, o.a. lid taakgroep
kerkrentmeesters en moderamen
kerkenraad, bestuurslid VKB Afdeling
Noord-Brabant en Limburg.

A. Knook – de Vrij, Fijnaart, pasto-
raal medewerker, scriba, pastoraal
ouderling en voorzitter van zowel de
Taakgroep Pastoraat als de kerken-
raad, leiding kindernevendienst, lid
liturgiecommissie en organisator van
gespreksgroepen.

A. Kuijpers, Bergen op Zoom

N. van Dorp, Fijnaart

N. van Dorp, Fijnaart, vrijwilliger Pro-
testantse Gemeente, organist tijdens

kerk- en koffiediensten in woonzorgcentrum Fendertshof, pastoraal werker en leidster ouderensoos.

M. Burggraaff – Wondaal, Franeker, o.a. secretaris VKB Afdeling Friesland, kerkelijke werkzaamheden.

G.W. Verhagen, 's-Grevelduin en Vrijhoeve-Capelle, o.a. ouderling-kerkrentmeester, voorzitter/penningmeester van het College van Kerkrentmeesters.

M.J. Broer, Sittard, o.a. kerkelijke werkzaamheden.

G.A. Broer – van Trent, Sittard, o.a. hulpkoster en coördinator van de koffiegroep.

A.J.H.C. Hawinkels, Sittard, diverse functies.

A. Severijnen – Nobels, Tilburg, o.a. notulist en voorzitter van het College van Kerkrentmeesters, secretaris kerkenraad en moderamen, lid van de redactie van het kerkblad De Leidraad, inzet voor het Kerkelijk Bureau en secretaris binnen de stuurgroep Sage.

C. van der Vlerk, Venlo, o.a. voorzitter van de redactie van het kerkblad en verantwoordelijk voor het beheer en verhuur van alle gebouwen van de gemeenschap.

J. Vos, Waspik, vrijwilliger van de Commissie van Bijstand als boekhouder en financiële controller voor de kerkrentmeesters en voor de restauratie commissie, website beheerder, financieel beheerder en uitvoerder Kerkbalans, diaken.

G. van Herpen, Woudrichem, o.a. vrijwilliger Gereformeerde kerk PKN Giessen-Rijswijk.

M. Burggraaff – Wondaal, Franeker

C. van der Vlerk, Venlo

G.W. Verhagen, 's-Grevelduin en Vrijhoeve-Capelle

J. Vos, Waspik

M.J. Broer, G.A. Broer – van Trent en A.J.H.C. Hawinkels, Sittard

G. van Herpen, Woudrichem

A. Severijnen – Nobels, Tilburg

Zoals genoemd is deze lijst niet volledig. Mocht u nog namen hebben die hier niet mogen ontbreken, dan kunt u deze sturen naar info@kerkrentmeester.nl o.v.v. Lintjesregen 2019. Dan zorgen wij ervoor dat deze gepubliceerd worden.

Silas Groep
Partner van kerken

Houd de kerk in uw midden!

Partner van kerken

Hoe wilt u kerk zijn, nu en in de toekomst? Daar gaat het om en dat maakt onze aanpak uniek: wij benaderen materiële vraagstukken van kerken namelijk vanuit de missie van de kerken.

De Silas Groep ondersteunt geloofsgemeenschappen en helpt u op voorwaardenscheppend terrein. Kerken zijn heel verschillend en daarom leveren wij maatwerk.

Cijfers en letters

Daar weten wij wel raad mee. Wij zijn de administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen. Wij verzorgen uw financiële administratie, salarisadministratie, traktementsberekeningen en begraafplaatsenadministratie. Daarnaast stellen wij graag uw begroting en jaarrekening op. Bovendien geven wij deskundig advies over verzekeringen en bieden wij ondersteuning bij ziekte of vacatures op het kerkelijk bureau. Waar kunnen wij u mee van dienst zijn?

KKA
Administraties

www.SilasGroep.nl/kka

Uw vastgoed op orde

Het zorgvuldig beheren van grond en gebouwen wordt steeds complexer. Het vergt veel specifieke kennis en die hebben wij in huis.

Wij kunnen het volledige beheer van uw vastgoed verzorgen. Ook ondersteunen wij bij zaken zoals bemiddeling of advisering bij aan- en verkoop van grond en gebouwen. Onze rentmeesters staan altijd ten dienste van uw kerk en zijn erop gericht om optimaal rendement voor u te behalen.

KKG
Beheer vastgoed

www.SilasGroep.nl/kkg

Dicht bij de kerk

Kerken hebben te maken met minder vaste kerkgangers en afnemende financiële middelen. Hoe kan uw gebouw toch een centrale plaats van samenkomst blijven? Wij kunnen u hierbij helpen. Het bevorderen en vinden van goede (her)bestemmingen voor boventallig kerkelijk vastgoed is onze doelstelling. Dit doen wij door het verspreiden en delen van kennis en het adviseren van kerkelijke organisaties in concrete vraagstukken. Wij hebben niet alleen kennis van vastgoed, maar ook van de kerkelijke realiteit.

Kerkelijk Waardebeheer
Kennisdeling en kerkgebouwen

www.SilasGroep.nl/kerkelijkwaardebeheer

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- Brandverzekering
- Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Werkgeversaansprakelijkheid
- Groepsreis/ongevallenverzekering
- Ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- Persoonlijke ongevallenverzekering
- Vervangingsverzekering predikanten
- Verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- Fraude- en berovingsverzekering

Uw contactpersonen

DIMFIE VAN SUNDERT
010 40 60 520
info.vkb@mmc.com

JOYCE DEN HOLLANDER-OSSEWAARDE
010 40 60 817
info.vkb@mmc.com

